БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 66 (8592)
МАРТЫН 18
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй шэнэ илалта

Арад ниитын асари ехэ баяр

Уржадэр манай ороной ажалшад гүрэнэйнгөө засагай дээдэ органиие туйлай ехэ баяр баясхалангай оршон байдалда һунгаба. СССР-эй Верховно Соведэй энэ һунгалта Коммунистическэ партиин арадтаяа агууехэ, бата нэгэдэлтэйень, советскэ демократиин түгэс илалтые үшөө дахин харуулжа, хаа хаанагүй арад ниитын асари ехэ һайндэр болоһон байна.

Бурят-Монголой ажалшад ажахы болон культурна байгуулалтын бүхы һалбаринуудта шэнэ амжалта туйлажа, һунгалтые угтаба. Промышленна предприятинуудай коллективүүд, колхоз, совхозуудай һаалишад Донецкэ шахтер Николай Мамайн үүсхэлээр социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэн, ехэ амжалта туйлажа байна. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд һү, мяха, тоһо, нооһо улам ехээр абадаг болохын тулада бүхы оролдолгоёо гаргана.

Мүнөө совет арад колхозно байгуулалтые саашадань бэхижүүлхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тушаа КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумээр хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудые тон ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ байна.

Промышленность болон хүдөө ажахые, соёл гэгээрэлые бүри ехээр хүгжөөхэ, арадай ажабайдалые улам һайжаруулха тушаа КПСС-эй ЦК-гэй бүхы һунгагшадта хандаһан Хандалга соо туйлай ехэ, шэнэ зорилго табиһан байна. Энэ зорилгые бэелүүлэлсэхээр бэлэн байһанаа республикымнай ажалшад уржадэр эли тодоор харуулба.

СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаһан һунгалта патриотическа туйлай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрөө. Манай арад коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө нэгэн һаналаар дуугаа үгэхэ зуураа, инаг түрэл Эхэ оронойнгоо улам һалбаран мандахын түлөө, эб найрамдалай илахын түлөө дуугаа үгэһэн байна.

Энэ һунгалтада ажалшадай туйлай ехэ эдэбхитэйгээр, омог баяртайгаар хабаадаһан тухай мэдээсэлнүүд республикын бүхы нютагуудһаа абтажа үргэлжэлһөөр.

Зоной баяр

Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой центр... һаяхан шэнээр баригдаһан клуб соонь һунгуулиин Доодо Иволгын участок түхеэрэгдэнхэй. Мартын 16-да үглөөнэй 6 час болоодүй байхада тэндэ олон хүн сугларанхай байба

Уданшьегүй үглөөнэй 6 час боложо, һунгуулиин участково комиссиин түрүүлэгшэ Иннокентий Васильевич Алексеев үндэр эрхэтэн уялгаяа дүүргэхыень һунгагшадые уриба.

Түрүүшын һунгагшадтай хамта, холын бригадаһаа ерэһэн колхозой эрхим түрүү хүдэлмэришэд Санжид Дармаева, Намжил Ёндонов болон бусад бюллетеньнүүдые абажа, урна тээшэ ошоно. Тэдэнэр үнеэдэйн ашые дээшэлүүлгэ, харууһалгые урда урдынһаа улам бүри һайжаруулжа, үбэлэй һаалиин үнеэн бүриһөө хахад пүүдһээ бага бэшэ һү һааһан дүнтэй һунгалтада ерээ. Мүн тэдэнтэй хамта, үндэр наһатай болобошье, ниитынгээ ажахые улам бүри һайжаруулхын түлөө хэшээл оролдосотойгоор хүдэлжэ байдаг суута дархан Тогоошо Баяров бюллетеньнүүдые абаад, урна табиха дээрээ иигэжэ хэлэбэ:

— Мүнөө би 60-аад наһатай боложо байнаб. Энэ үе соогоо олон юумэ үзэһэн, хараһан хүм. Мүнөө бултадаа эрхэ сүлоотэй, жаргалтайгаар ажаһуужа, һайхана тэниглэн хүдэлмэрилжэ байнабди. Урдандаа иимэ байгаагүй. Ажалша бурят араднай ямаршье эрхэгүй, баяшуулай хал шэнгеэр дарлагдажа байһан юм. Мүнөө совет засагай тогтоһонһоо хойшо бидэнэр дүүрэн эрхэтэй болоһон байнабди. Энэ байдалаа улам саашадань һайжаруулхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохо бидэнэр, басагадаа һунгажа байхадаа үнэн зүрхэнһөө баярланаб.

Эндэ түрүүшынхеэ һунгахаяа ерэһэн залуушуул олон, тэдэнэй нюур шарайнь омогорхол баяраар дүүрэн. Энэншье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, бүхы аха нүхэдтэеэ хамта хүсэ ехэтэ, ууЖам Эхэ оронойнгоо дээдэ засаг түрые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ түрүүшынхеэ хабаадалсажа байна ха юм. Энээнһээ ехэ эрхэ, ехэ жаргал хаана байхаб. Мүнөөдэр 18 наһа гүйсэжэ, түрүүшынхеэ һунгажа байһан Хандажан Жамбалова бюллетень абаад байхадаа иигэжэ мэдүүлбэ:

— Минии ажабайдалда зол жаргалтай үдэр мүнөө боложо байна. Би 18 наһа гүйсэжэ, түрүүшынхеэ һунгалтада хабаадалсажа байна гээшэб. Бүхы дэлхэйдэ суутай, магтаалтай, эб найрамдал хамгаалдаг совет засагайнгаа дээдэ засаг һунгажа байхадаа, досоомни омогорхол баяр түрэнэ.

Гансал манай орон дотор залуушуул иимэ үндэр дээдэ эрхэтэй. Мүнөө эдэ бюллетеньнүүдые урна руу табихадаа, совет засагайнгаа улам бүри хүгжэн мандахын түлөө, залуушуулай байдалай бүри гэрэлтэй һайхан болохын түлөө дуугаа үгэнэб.

Иимэ арюун һайхан һанал бодолтойгоор һунгуулиин Доодо Иволгын участогай бүхы һунгагшад үндэр дээдэ эрхэтэн уялгаяа дүүргэжэ, эрхим түрүү хүбүүд, басагадаа совет засагайнгаа дээдэ зургаанда нэгэн һаналтайгаар һунгаба. Энээгээрээ тэдэнэр арад зоной түлөө саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байдаг. түрэл парти, правительствоя тойрон бата бэхи нягта жагсаалтай байһанаа баһа дахин гэршэлэн харуулба.

Ц. Дамбаев.

Һунгагшадай эдэбхи

Зэдэ гээшэ баян дэлгэр, үргэн уудам нютаг. Энэ нютагай зон бүгэдөөрөө арадай һайндэр — мартын 16-най ажалай амжалтын ехэ баяртай угтаба. Һунгалтаһаа һунгалта хүрэтэр үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада Зэдын аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 46 мянга гаран гектар шэнэ, залууг газар элдүүлжэ, тарилгын талмайгаа ехээр үргэдхөө. Тариалангай ургаса ехэдхэхэһээ гадна, һү, мяха, нооһо абалгые хэды дахин дээшэлүүлхэ арга олгоо.

Петропавловкын һунгуулиин участок. Эндэ 60 гаран наһатай үбгэд—Константин Дунаев, Аким Мороков, түрүүшынхеэ арюун уялга, үндэр эрхэеэ дүүргэжэ байгшад— Бессонов, Владимир Чимитов һунгахаяа ерэбэд.

Түрүүшынхеэ дуугаа үгэжэ, эб найрамдалай, зол жаргалта, улам һайхан байдалай түлөө дуугаа үгэнэбди гэжэ,— Петропавловкын дунда һургуулиин һурагша Владимир Чимитов хэлэбэ.

Баруун-Хааатайн һунгуулиин участок. Үглөөнэй 6 час болоодүйдэ 60 гаран хүн ерээд, дуугаа үгэхөөр бэлэн хүлеэжэ байба. Үндэр наһатай Бальжинов түрүүлэн бюллетень абаад, урнын дэргэдэ ерээд, колхозойнгоо залуушуулые юрөөбэ. Нёдондо Петропавловкын дунда һургуули дүүргэһэнэй һүүлээр Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлхөөр ерэһэн залуу һунгагшад тэндэ олон. Һунгагшад Мария Тюркина, Галина Крючкова, Надежда Будаева, хонишон Надя Будажапова, колхозой эрхим хүдэлмэридэ ябадаг Николай Суслов, Иннокентий Брыль болон бусад анха түрүүшынхеэ дуугаа үгэхэ гэжэ ерэһэн байна. Эдэнэр бултадаа Совет засагай ашаар дунда һургуули дүүргээд, колхозой үйлэдбэриин сусаршагүй хүдэлмэришэд болонхой.

— Би иимэ һайхан орондо түрэһэндөө золтойб. Республикымнай комсомолой организаци намайе ВЛКСМ-эй 13-дахи съездын делегат болгожо һунгаһан байна. Хонишон хүндэ иимэ зол гансал манай орондо олдохо байна гэжэ Надя Будажапова хэлэнэ. Энэ участогта үглөөнэй 8 час хахадай үеэр һунгагшадай дуугаа үгэлгэ зуун хуби дүүргэгдээд байна.

«Эрдэм» колхозойхид хүхюутэй баяртай. Инзагатын һунгуулиин участогта үглөөнэй 7 час үнгэртэр һунгагшадынь барагсаан (430 хүнэй 370-ниинь) дуугаа үгөөд байба.

Залуу һунгагша һаалиша Аюша Лубсанов урнын дэргэдэ ерэжэ:

— Өөһэдынгөө кандидадуудта дуугаа үгэхэдөө, түрэл коммунистическэ партиингаа, Совет эхэ оронойнгоо бүри ехээр хүгжэн бадархын түлөө үгэнэб. Үнэн сэхээр ажаллан, һү һааха уялгаяа дүүргэхэб,— гэжэ хэлэбэ.

Хаа хаанагүй ажалай түрүүшүүл, совет интеллигенциин түлөөлэгшэд, эрхим хүбүүд, басагадта — Михаил Алексеевич Ясновто, Марк Антонович Чернышовто, Любовь Александровна Уваровада дуугаа үгэхэ гэжэ ерэһэн байна. Боргойн совхозой алдарта хонишон Дабаев, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой эрхим һаалишад Дымчикова, Аюшеева болон бусад һунгалтые ажалай бэлэгтэйгээр угтаба.

Н. Цыбенов, манай корр.

Ажалай амжалтаар угтаа

КЯХТА. (Телефоноор абтаба). Аймагай ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтые ажалай эрхим амжалтаар угтаа. Кяхтын промкомбинадай, Сүхын арһанай заводой хүдэлмэришэд хоёр һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ. Аймагай колхознигууд, хониной совхозойхид хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэришэдтэ хандаһан КПСС-эй ЦК-гэй Хандалгада харюу болгон, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар һайн амжалта туйлаа. Колхозууд болон совхоз гүрэндэ һү тушааха урда һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Кяхта городой Ленинскэ һунгуулиин участогта хүн зон олооро сугларанхай байгаа һэн.

Үглөөнэй 6 час. Һунгуулиин Ленинскэ участково комиссиин түрүүлэгшэ Павел Иннокентьевич Таракановский сугларагшадые һунгалтын үдэрөөр амаршалаад, һунгаха эрхээ дүүргэхыень уряалба. Анха түрүүшынхеэ һунгажа байһан индустриальна техникумэй студент Г. Ерофеев бюллетеньнүүдые бултанһаа урид абаад, иигэжэ хэлэбэ:

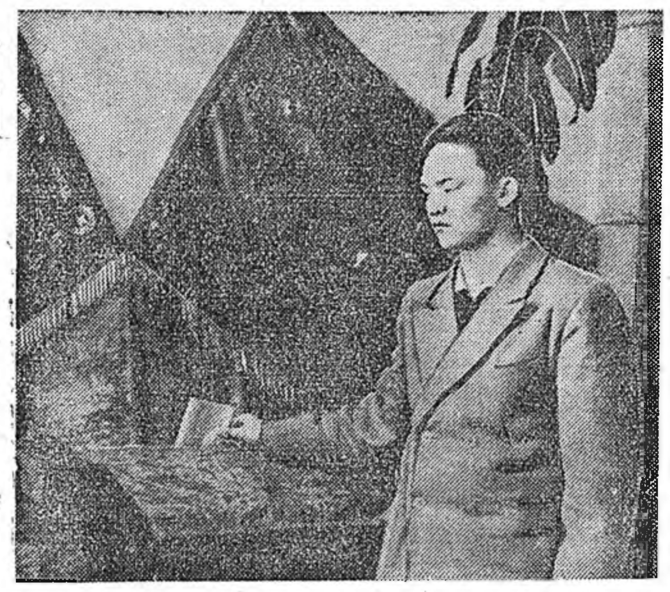
— Би түрүүшынхеэ ехэ баяртайгаар һунгажа байнаб. Манай орон соо эрдэм соёлой һалбаран хүгжэхын түлөө дуугаа үгэнэб.

Һүүлээрнь 67 наһатай пенсионерка Дарья Павловна Андронова дуугаа үгөө.

Аймагай центрһээ эгээн холо байдаг «Красная Знамя» колхозой һунгуулиин участогта үглөөгүүр эртэ хүхюутэй сэнгэлиг байба. Һунгуулиин эхилээдүй байхада ерэһэн колхознигууд хүгжэмэй аялга доро танца наадана, ёохор хатарна, газетэ, журнал уншана. Уданшьегүй 6 час болоходо һаалишан Варвара Тимофеевна Ефремова түрүүшын бюллетеньнүүдые абаба.

— Түрэл Коммунистическэ партимнай хүдөө ажахые хүгжөөхэ тушаа анхаралаа саг үргэлжэ хандуулдаг. «Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол тон ехэ удхашанартай юм. Энэ ехэ зорилгын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхын түлөө дуугаа үгэнэб,—гэжэ һунгагша һаалишан Ирина Иванова хэлэбэ.

Д. Болхоев. манай корреспондент.



— Манай жаргалта ажабайдалай саашадаа улам хүгжэхын, һаруул һайхан коммунизмын түлөө дуугаа үгэнэм,— гэжэ хэлээд энэ залуу нүхэр һунгуулиин бюллетеньнүүдые урна руу табяа.

Совет ороной Конституцяар үгтэһэн үргэн эрхэеэ түрүүшынхеэ эдлэжэ байһан Георгий Лапиные зураг дээрэ харахада тэрэнэй нюдэндэ коммунизмын агууехэ, барилганууд, ерээдүйн улам ехэ зол жаргалта байдал зураглагдажа байна гэжэ сэхэ таамаар.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эмнэлгын санаторидо амаржа байһан Г. Лапин дуугаа үгэжэ байна.

Эсэгэ оронойнгоо хүгжэлтын түлөө

Манай «Механлит» заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтын үдэрые ажалай эрхим амжалтаар угтаһан байна.

Энээнэй урда тээ болоһон һунгалтаһаа хойшо манай завод танигдашагүй хубилаа, элдэб түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаа, шэнэ продукци бүтээн гаргадаг болоо.

Автомашина, трактор, мотор, бэшэшье түхеэрэлгэ заһабарилха түсэбөө жэл бүри 110—150 процент дүүргэнэ. Продукциин өөрын үнэ сэн химдаруулһанай, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, заһабариин шанар һайжаруулһанай, шэнэ механизм хэрэглэһэнэй ашаар хэдэн зуугаад мянган түхэриг алмагдаа.

Гансахан 1957 ондо түсэбһөө гадуур 2 миллион 933 мянганай продукци гаргагдаа һэн. Эдэ бүгэдэ заводой хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлэй дээшэлһэнэй, социалистическэ мүрысөөнэй улам үргэнөөр дэлгэрһэнэй ашаар туйлагдаа гээшэ.

Завод дээрэ ажалай түрүүшүүл үдэр бүри олошорно, хүдэлмэришэдэй байдал улам һайжарна.

Хүдэлмэришэдэй олонхинь 1000—2000 түхэриг хүрэтэр салин абадаг. Тэдэнэр шэнэ һайхан гэрнүүдтэй, мотоцикл, радиоло, оёдолой машина болон бусад олон үнэтэй юумэ бүри олоор худалдажа абадаг боложо байна.

Слесарьнүүд нүхэд Н. И. Ежов, И. Н. Новиков, В. И. Колбин, К. П. Кузнецов, түмэршэ дархан И. П. Авдоничев үдэр бүриингөө нормо 130—200 процент дүүргэнэ. Нүхэд С. Д. Баглык, Батышев, Демьяненко гэгшэд һунгалтын үдэрые кварталайнгаа даабари үни дүүргэжэ угтаа.

Барилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Үнгэрөөшэ дүрбэн жэл соо заводой ехэ корпус, автомашинын гараж, гал аюулһаа һэргылхэ депо, столово, магазин, нэгэ байратай 25, хоёр байратай 40, 12 байратай нэгэ гэр баригдаа.

Манай заводойхид Эсэгэ оронойнгоо улам саашадаа хүгжэхын, соёл культурынь мандахын түлөө дуугаа үгөө.

В. И. Панютин, заводой парторганизациин секретарь.

Партиингаа аша туһаар

17 наһатайдаа аяар холын Баунтын аймагһаа ФЗО-гэй һургуулида һурахаяа Улан-Удэ город ерээ һэм. Тэрэнээ дүүргэһэнэй һүүлээр Улан-Удын модоной заводто ажаллажа эхилээб. Тэрэ гэһээр түс заводто 10 гаран жэл ажаллажа байнаб.

1953 он хүрэтэр монсогор модо уһанһаа гаргадаг ажалда ябааб. 5—6 жэл соо шадабаряар ехэ хүдэлмэришэдтэй сугтаа ажаллажа, тэдэнэй дүй дүршэл шудалжа, мэргэжэлтэй болоо һэм. 1953 ондо модо уһанһаа гаргадаг бэлэдхэлэй бригадын бригадираар намайе томилһон юм.

Манай бригада гүрэнэй засагай дээдэ зургаанай—СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ орожо, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаһан юм. Кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэхэһээ гадна, ажалайнгаа бүтээсэ 30 процентээр дээшэлүүлхэ, һайн шанартайгаар ажаллаха уялга абаа һэмди. Тэрэнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр мартын 10-да дүүргээбди. Иигэжэ манай бригада завод соогоо түрүүлэнхэй ябана.

Манай бригадынхид бүхы советскэ арадтаал адли Эхэ оронойнгоо эрхим хүбүүд, басагадые СССР-эй Верховно Соведтэ тон ехэ баяртайгаар һунгаба.

А. Плеханов, модоной заводой бригадир.



Түрүүшын зураг дээрэ Улан-Удэ городой һунгуулиин 21-дэхи участогта һунгагшад бюллетеньнүүдые абажа байна. Хоёрдохи зураг дээрэ гражданска дайнда хабаадалсагша, пенсионер К. И. Ивайл-ский бюллетеньнүүдые урна руу табижа байна.

А. Мантаевай, Л. Хайдуровай фотонууд.

Нэгэн һаналаар

Үглөөнэй үүр сайхын үеэр Улан-Удэ городой һунгуулиин №8 участок олон айлшадые угтажа абахаар бэлэн байба. Зургаан сагай үшөө болоодүй байхада, хүн зон хүхюутэй, зугаатай ерэжэл, ерэжэл эхилбэ. Тэдэнэй дунда буурал сагаан толгойтой үбгэд хүгшэдшье, залуу шииираг хүбүүд басагадшье олон.

Уданшьегүй һунгуулиин участогай түрүүлэгшэ нүхэр Окунев Василий Сергеевич эндэ сугларагшадые советскэ арадай һайндэрөөр амаршалаад, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхыень һунгагшадые уриба.

Тон түрүүн, ута наһа наһалжа ябаһан А. С. Салимова (90 наһатай) бюллетень абаад, тэрэнээ урнада табихадаа. баяр баясхалантайгаар иигэжэ хэлэбэ: Би урдань зобожо, ямаршье һунгаха эрхэгүй ябаһан хүм. Харин совет засагай тогтоходо эрхэтэй боложо, мүнөө тэрэ эрхээ эдлэжэ ябанаб. Би арбан үхибүүдые хүн болгооб. Аша, гуша, зээнэр олонтой хүм. Та олон һунгагшадые намдал адли ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдлэжэ, олон үри хүүгэдые үдхэхыетнай юрөөнэб».

Һүүлээрнь сэрэгэй подполковник ябаһан Василий Федорович Карих (1886 оной) дуугаа үгэхэдөө иигэжэ мэдүүлбэ: «Би хадаа граждан дайнда ябаһан хүм. Мүн һүүлэйшье дайнуудта ябааб. Манай гүрэн хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэн гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр гүрэн түрэеэ хүтэлхэ эрхим хүбүүд, басагадаа һунгажа байнабди. Би наһатай боложо, Советскэ Армиһаа табигдаад, пенси абаад, гэртээ һууһаб. Арад зоной жаргалай түлөө, Эб найрамдалай түлөө дуугаа баяртайгаар үгэнэб...»

Удаа дараалан һунгагшад бюллетень абажал, һунгажал байнад. Тэдэнэр «һайндэрөөр» гэлдэжэ, гар гараа барилсанад.

Эндэ сугларһан һунгагшадай хүхюутэй гээшэнь аргагүй: «амарха таһаг» соо шатар даам табина, газетэ ном уншана.

Үглөөнэй арбан сагай үеэр нилээдгүй олон һунгагшад нэгэн һаналаар дуугаа үгөө.

Б. Батоев.

Мартагдашагүй үдэрнүүдэй нэгэн

Хабарай һуни нилээд богони болонхой. Часай стрелкэнүүдэй зургаа дээрэ ерээгүй байхада огторгойн хаяа сайража захалба. Эгээл энэ үедэ Улан-Удын сэмбын фабрикын клуб тээшэ хүнүүд һубарилдажа эхилбэ. Хүн бүхэн баяртай. Тиигэншьегүй яахаб. Эхэ оронойнгоо зол жаргалта байдалые хүтэлбэрилхэ гүрэнэй дээдэ органдо түрүү хүбүүд, басагадаа һунгахаяа ерэжэ ябана ха юм...

Фабрикын клуб соо хүн зон олон. Хүн бүхэн хамагһаа түрүүн һунгаха хүсэлэнтэй. 68-тай Федосья Яковлевна Истомина түрүүлэн һунгалтын бюллетень абаха золтой байба.

— Хүндэтэ нүхэд, ажалшан арадта зол жаргал олгоһон Совет орондо ажаһууһандаа ехэ баяртайб. Мүнөө үри хүүгэдни золтой һайнаар ажаһууна, өөрөө гүрэнэй пенси абанаб. Оронэймнай эрхэтэн бүхэн намдал адляар жаргалтай ажаһууна. Гүрэн түрынгөө хэрэгые хүтэлбэрилхэ СССР-эй Верховно Соведтэ түрүү нүхэдөө һунгахадаа үнэн зүрхэнһөө баясанаб,— гэжэ Федосья хүгшөө олоной урда хэлэбэ.

Һүүлээрнь үгэ абаһан сэмбын фабрикын залуу хүдэлмэришэн Станислав Придорожный иигэжэ хэлэбэ: би хуулиин наһа гүйсэжэ, Улан-Удын мяха-консервын комбинадай цехын начальник Н. Я. Рыбникова, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Яснов, ПВЗ-гэй солото хүдэлмэришэн М. А. Чернышов гэгшэдые һунгаха байһандаа золтойб. Энэ үдэр минии наһанда мартагдашагүй үдэрнүүдэй нэгэн болохо байна.

Үдэрэй 2 час болоод байхада эндэхи һунгагшад барандаа шахуу һунгалтада хабаадаад байгаа.

Б. Будаев.

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай асуудалые бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгэ боложо байна

МАЛНАЙ ТҮРГЭН ҮДЭХЭ

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые механизаторнууд, колхознигууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ байна.

—Колхоз колхоздоо ажаллахаяа гарахабди,—гэжэ һая болоһон суглаан дээрэ Гашейн МТС-эй механизаторнууд мэдүүлээ.

Мүнөө колхозууд арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, машина, зэмсэгүүдые МТС-үүдһээ худалдан абахаяа байна. Тэрэнэй түлөө колхозууд 2—4 жэлэй болзор соо тоосохо юм.

Колхозууд машина, зэмсэгүүдые худалдан абабал хүсэ ехэтэй болохо байна. Газар таряалангаашье элдүүрилдэг, ургаса ехээр абадаг болохо. Тиихэдэ колхозуудта хаа хаанагүй комплексно-тракторна бригаданууд эмхидхэгдэхэ. Тэдэ бригадануудта дүршэл ехэтэй бригадирнууд эльгээгдэхэ, мал ажал, таряан ажал нэгэн доро хүтэлбэрилэгдэдэг болохо байна.

МТС-үүдые хубилгабал гансашье таряан ажал түргөөр хүгжэхэ бэшэ, мүн мал ажал ехээр дэбжэхэ байна. Урдань МТС-үүд малай байрануудта ажал ехэтэй хүдэлмэрие оньһожоруулха гэжэ колхозуудые найдуулаад, хэдэн жэлээр тэрэнээ бүтээдэггүй байгаа. Мүнөө колхозууд хэрэгсэлнүүдээ худалдажа абаад, түхеэрхэ аргатай болохо байна. Гадна, колхозууд шугы бургааһа сэбэрлэжэ, сабшалангаа үргэдхэхэ гэхэдээ МТС-эй ажалые үнэрхэдэг һэн. Мүнөө иимэ ажал үргэнөөр ябуулжа, малдаа үбһэ тэжээл элбэг ехээр абадаг болохонь лабтай.

Мүнөө колхозууд хонин ажал ехэтэй боложо байна. Тиимэһээ би **аймагай гүйсэдхэхэ комитедтэ хүдөө ажахын таһаг эмхидхээд, тэндэ хонин ажалаар зоотехнигые бариха ёһотой гэжэ һананаб.**

А. Балдаев, Гашейн МТС-эй главна зоотехник.

Хүдөө ажахые дэбжээхэ шэнэ зам нээгдээ

Саашадаа колхозууд өөһэдын машина, техникэтэй болоходоо, тэдэнээ зүбөөр, шадаал һаа бүтээсэ ехэтэйгээр, гаргаша багатайгаар ашаглахые оролдохо бшуу. Тиихэдэ хүдэлмэримнай шанаршье һайжарха. Юуб гэхэдэ, энээнһээ урагша механизаторнууд колхозой гэшүүд бэшэ байхадаа хэһэн хүдэлмэриингөө шанарай түлөө һаналаа табидаггүй, ажал хүдэлмэридөө ёһотой эдэбхи, оролдолго гаргадаггүй байгаа.

Минии һанахада, колхозууд худалдажа абаһан трактор, машинануудаа механизаторнуудта тус тустань 2—3 жэлэй туршада даалгажа үгөө һаань болохо байгаа. Тиихэдээ жэл соо хэды шэнээн хүдэлмэри хэхэб, тэрэ ажалдань хэды мүнгэнэй горючи, түрхихэ тоһон, заһабарилгын хэрэгсэл үгтэхэб гэжэ механизатор бүхэндэ мэдээтэй байха зэргэтэй. Гадна, механизаторнуудай гэмээр трактор, машинын эбдэрээ һаа, тэдээнии харюусуулжа байхаар тогтоогоо һаа яахаб.

Механизаторнуудай хэһэн хүдэлмэриин сэгнэлтэ, ажалайнь түлөөһэ болон мүнөө байһан бусад техническэ нормативуудые саашадаа хаража үзөөд, колхоз бүхэнэй эрхэ байдалда тааруулан шэнээр зохёохо шухала.

Машина, техникэ зүбөөр ашаглахын тулада колхоз бүхэн өөһэдын инженер-механигтай, мүн трактор, машинын болон механизаторнуудай хүдэлмэрие бүридхэхэ экономист гү, али счетоводтой байбалынь таарамжатай.

Эдэ бүгэдые һайса бодомжолжо, тооложо үзөөд, колхоз бүхэнэйнгөө ажахые эрид ехээр хүгжөөхэ шэнэ замда эмхитэйгээр шармайн ороёл.

Б. Батуев, Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой бухгалтер.

Машина, техникэеэ бодомжотойгоор худалдая

Партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые, Н. С. Хрущевой сесси дээрэ хэхэ элидхэлэй тезисүүдые манай МТС-эй механизаторнууд тон һонирхолтойгоор зүбшэн хэлсэбэ.

—Саг болзор соогоо гараһан, тон зүб шиидхэбэри,— гэжэ механизаторнууд нэгэн дуугаар мэдүүлнэ. Бишье баһа механизаторнуудтайгаа дуугаа нэгэдүүлнэб.

Саг жэлэй ошохо бүри колхозно байгуулалта бадаран хүгжэжэ байна. Мүн социалистическэ хүдөө ажахын гол һалбаринуудта машина, техникэшье олошороо. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахымнай бурьялан хүгжэжэ, манай колхознигууд һү, мяха, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхын түлөө тэмсэжэ байна. Энэ ехэ тэмсэлэй хаа хаанагүй бусалжа байхада нэгэ газар дээрэ хоёр эзэдэй хүтэлбэрилжэ таарахагүй байһаниинь элитэ. Эгээл энэ хойшолонгые манай парти хараадаа абажа, сэсэн мэргэн шиидхэбэри гаргаа. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ МТС-үүд түүхэтэ үүргэеэ дүүргэжэ. Мүнөө колхозууд олон һалбарита ажахы боложо, хүдөө ажахын оньһото машинануудые зүбөөр, шадамараар ашаглажа шадаха болоо. Тиимэһээ колхознигуудта газар тарялангайнгаа эзэд боложо, үндэр баян ургаса хуряажа, адууһа малаа атар тарганаар үсхэхэ бүри ехэ арга олгогдоо.

Урдандаа МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд колхозуудай ажал хүдэлмэрее саг болзор соонь дүүргэхэ хэрэгтэнь зарим тэды туһа хээшье һаа, нилээд һаад тодхор ушаруулдаг байгаа. Илангаяа хабарай тарилгын үедэ тракторна бригаданиудай горючи болон тоһодолгын хэрэгсэлнүүдээр, хэрэгтэй частьнуудаар дуталдахадань дары сагтань хангадаггүй ушар али олон үзэгдэдэг һэн. Гэхэтэй хамта, хүнгэшэгөөр бүтээгдэдэг тракторна хүдэлмэридэ ехэнхи һаналаа табидаг, хүндэ хүдэлмэридэ һанаашархадаггүйшье байгаабди. Жэшээлхэдэ, сабшалангай газар шугы бургааһанһаа сэбэрлэхэ, үбһэ һүрилхэ, наг шэбхэ поли дээрэ гаргаха, ряд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ, хартаабха тариха, малтаха хүдэлмэринүүд шанар муутайгаар, хайша хэрэгээр бүтээгдэдэг һэн. Харин мүнөө колхозууд машина, техникэтэй болоходоо эдэ хүдэлмэрие өөһэдөө мэдээд, саг болзор соонь, һайнаар бүтээхэ болоно.

Үнгэрһэн жэлдэ «Заветы Ильича» колхоздо комплексно-тракторна бригада эмхидхэгдэжэ, бригадираар механизатор Заиграев томилогдоо һэн. Нүхэр Заиграевта таряан ажалай бригада даалгагдажа, ажал хүдэлмэринь нилээд һайжарһан байгаа. Мүн ургасашье дээшэлээ һэн. Юундэб гэхэдэ, колхозой, МТС-эй бригадые нэгэ хүн хүтэлбэрилхэдөө ажалаа һайса мэдээд, хүдэлмэришэдэйнгөө хэхэ юумыень зүбөөр хубаарилжа шадаа. Тиихэдэ **Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо МТС-эй тракторна бригадын бригадир нүхэр Кондратьев, Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо нүхэр Дубшанов эльгээгдэһэн байна. Эдэ нүхэд колхозой правлениин гэшүүдээр һунгагданхай.**

Эдэ нүхэдэйнгөө жэшээгээр манай МТС-эй механизаторнууд колхозуудтаа ошожо, ажаллахань дамжаггүй.

Пленумэй шиидхэбэритэй танилсаад байхадаа бидэнэр харьяата колхозуудта машина, техникыень үгэжэ эхилээбди. Колхозуудта машина, техникэ ехээр яарангүй, хойшонхиинь бодолсон байжа худалдаха хэрэгтэй. «Яараһан хүн даараха» гэжэ арадай аман үгые мартаха ёһогүйбди. Шадаал һаа, тон наринаар, бодомжотойгоор хүдөө ажахын машинануудые колхозуудтаа худалдая. Энээн тушаа Хрущевой элидхэлэй тезисүүд соо һайса хэлэгдэнхэй. Мүн тезисүүд соо хэлэгдэһэн заабаринуудые баримталжа байгаад, **энэ жэлдэ машина, техникэ зүбөөр ашаглажа шадаха, баян колхозуудта худалдаа һаа дээрэ гэжэ һананаб.** Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозые Кировэй нэрэмжэтэ колхозтой ниилүүлээ һаа, таарамжатай болохо һэн. Олзо доходоо нэгэдхэжэ, баян болоһон колхоз машина, техникэеэшье хүсэд хүрэхөөрнь абаха бшуу.

Хубилгагдаһан МТС-эй һуури дээрэ заһабариин техническэ станци байгуулха, колхозуудые машина, техникээр хангажа байха хэрэгые аймгүйсэдкомдо даалгаха гэһэн олон зоной дурадхалые би дэмжэхэ байнаб. Баһа колхозуудай правленидэ инженер-механигай тушаал бии болгоо һаа һайн гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, инженер-механик трактор, машинануудые заһабарилха, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха хэрэгтэ туһатай байха бшуу.

В. Тюменцев, Хэжэнгын МТС-эй директор.

БҮРИ БАЯН БОЛОХОБДИ

МТС-үүдые хубилгажа, тэрэнэй машина, техникые колхозуудта худалдаха тухай парти, правительствомнай тон зүб дурадхал оруулаа,—гэжэ колхознигууднай ехэтэ һайшаана.

Мүнөө манай колхоз өөһэдынгөө арга боломжонуудые тооложо үзөөд, машина, зэмсэгүүдые МТС-һээ худалдажа абахаар шиидээ. Урда жэлнүүдтэ колхоздомнай ажаллажа байһан трактор, машинануудые абахабди. Хамта 16 трактор, 10 комбайн, 18 сеялкэ, кукуруза хэршэдэг 2 комбайн, мүн бусад хүдөө ажахын техникэ абтаха юм.

Абаһан машина, техникынгээ мүнгые 4—5 жэл соо гүрэндөө түлэхэбди. Колхознай үнгэрһэн жэлдэ ажахыһаа 1,8 миллион түхэриггэй олзо доход оруулһан юм. Харин мүнөө жэлдэ 2,8 миллион түхэригэй олзо доход абтахаар хараалагдана.

Мүнөө колхоздоо байһан 3 комплексно бригададаа трактор, машинануудаа хубаарилан даалгажа үгөөд, техническэ талаар бригадирай орлогшоноороор дүршэл ехэтэй механизаторнуудые томилхобди. Мүн колхоздо машина, техникын олон болоходо, түрүүлэгшын орлогшоор тусхай мэргэжэлтэй хүн хэрэгтэй болоод байна.

Гашейн МТС-эй бууса дээрэ машина, техникэ заһабарилгын станци бии болгоходо таараха байна. Хонхолойн, Суулгын МТС-үүдэй орондо станциин һалбаринууд эмхидхэгдэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, мүнөө дээрээ колхозуудта заһабарилгын мастерскойнууд үгы байна бшуу.

Парти, правительствынгаа анхаралда харюу болгон манай колхозой гэшүүд ажалаа эмхитэй һайнаар ябуулжа, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, колхозоо үшөө баян болгохо зорилготой.

Л. Цыренов, Мухаршэбэрэй аймагай «Ошон» колхозой түрүүлэгшэ.

Кузница, мастерской хэрэгтэй

Манай МТС-эй механизаторнууд КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй түүхэтэ тогтоолые зүбшэн хэлсэжэ, һайшаан дэмжээд, эдэ үдэрнүүдтэ колхозуудта ошожо байнхай.

Би дүрбэдэхи тракторна бригадада трактористаар 5 жэл хүдэлжэ байнаб. Үнгэрһэн жэлдэ «ДТ-54» трактораар 1200 гектар зөөлэн хахалалга хээ һэм.

Мүнөө трактор, машинанууд колхозуудта худалдагдажа, тэрэниие ашаглахада бүри һайн болохонь гээшэ. Энээнһээ түрүүн, илангаяа зунай сагта пар хахалалгын үедэ, бидэ трактористнуудта нилээд бэрхэшээлтэй байдаг һэн. МТС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй газар хахалагты гэжэ захиралта үгөөд байхада, колхозой хүтэлбэрилэгшэд хоридог байһан юм.

Колхоздо ороһон механизаторнуудай ажалай түлбэриие түрүүшын жэлдэ тэрэ хэбээрынь байлгаад, саашадаа колхозой поли дээрэ ургаса абаһаарынь хаража түлэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Мүн колхозууд заһабарилга хэхын тулада кузница, мастерской бии болгохо ёһотой. Трактор, машинада хэрэгтэй частьнуудые таһалгаряагүй үгэжэ байха шухала.

И. Малых, Цагаан-Усанай МТС-эй тракторист.

Алишье талаараа тааруу болохо

Мүнөө үедэ колхозуудай экономикын бэхижээд, тэндэ шадабаритай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй бии болоод байхада, МТС-үүдые хубилгаха гэһэн шиидхэбэри тон саг соогоо табигдаа гэжэ һанагдана. Тиимэһээ колхозууд саг үргэлжэ МТС-эй туһаламжа хүлеэгээд һуухаа болижо, өөһэдөө мэдээд ажахыгаа хүтэлбэрилхэ шадалтай. Зарим ушарта колхозой хүтэлбэрилэгшэд МТС-тэ найдаад, олон хүдэлмэреэ һаатуулдаг гээшэ. Жэшээнь, наг шэбхэ зөөлгэдэ МТС туһалха юм гээд, мори унаагаа хэрэглэдэггүй баримтанууд олон. Ургаса хуряалгын үедэ зүрилдөөтэй асуудалнууд яһала олон гарадаг.

Трактор, машинануудые худалдажа абаһан колхозууд тэрэнээ заһабарилха мастерской бариха, **колхоздоо нэгэ механик, агроном, зоотехнигтэй байха хэрэгтэй ха. Тиихэдэ ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдые амяарнь байлгахада зохихо. Гадна, колхоз бүхэн эрхим хүнүүдээ механизаторай мэргэжэлдэ һургахые оролдодог болохо бшуу.**

Бидэ мэргэжэлтэд парти, правительствынгаа хэмжээ-ябуулгануудые үнэн зүрхэнһөө һайшаажа, алишье колхоздо ошоод хүдэлхөөр бэлэн байнабди.

З. Рудакова, Ториин МТС-эй главна зоотехник.



Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз Цагаан-Усанай МТС-һээ тракторэ болон хүдөө ажахын техника абажа эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комисси трактор шалгажа байна.

А. Мантаевай фото.

ЭДЭНЭР ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНА

1958 оной январь, февраль һарада үнеэн бүриһөө дундa зэргээр 500 литрһээ дээшэ һү һааһан үүлтэртэ фермын һаалишад

Аймагууд	Колхозууд	Нэрэ, обог	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан (литрээр)
Сэлэнгын	Карл Марксын	Жалсанова П.	[illegible]
Сэлэнгын	Карл Марксын	Данзанова З.	[illegible]
Сэлэнгын	Сталинай	Бадмацыренова Н.	[illegible]
Сэлэнгын	Тельманэй	Бадмаева З.	[illegible]
Сэлэнгын	Сталинай	Жамбалова Ц. Ж.	[illegible]
Сэлэнгын	Сталинай	Тубчинова Р.	[illegible]
Сэлэнгын	Тельманэй	Аюшеева В.	[illegible]

1958 оной январь, февраль һарада үнеэн бүриһөө дундa зэргээр 250 килограммһаа дээшэ һү һааһан колхозууд

Аймаг	Колхоз	Түрүүлэгшын нэрэ, обог	һаагдаһан
Тарбагатайн	Калининай нэр.	Болонев И. М.	[illegible]
Сэлэнгын	«Путь Ильича»	Аверин В. Е.	[illegible]
Иволгын	«8-е Марта»	Мищенко М. Ф.	[illegible]
Иволгын	«3-я пятилетка»	Горбунов П. А.	[illegible]
Тарбагатайн	«Октябрь»	Беляев В. Е.	[illegible]
Заиграйн	«Красный опытник»	Казазаев Б. Г.	[illegible]
Тарбагатайн	«Гигант»	Михайлов Д. И.	[illegible]
Бичурын	Логовскиин нэр.	Бутаков С. Д.	[illegible]
Заиграйн	20 партсъездын нэр.	Овчинников Н. Д.	[illegible]
Тарбагатайн	«Кр. боец»	Хрулев И. К.	[illegible]
Прибайкальска	«Заветы Ильич»	Вильмов И. Н.	[illegible]
Кударын	Ленинэй нэр.	Иванов И. Ф.	[illegible]
Кударын	«Путь Октября»	Кривогорницын И. В.	[illegible]
Кабанскын	«Байкал»	Трескин К. Н.	[illegible]

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө дундa зэргээр 250 килограммһаа дээшэ һү һааһан совхозууд

Аймаг	Совхоз болон туршалгын ажахынууд	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан (килограммаар)
Сэлэнгын	Юрөөгэй туршалгын ажахы	[illegible]
Улан-Удэ гор.	Забайкальска	[illegible]
Кяхтын	Кяхтын	[illegible]
Бичурын	Бичурын	[illegible]
Зэдын	Борьёогой	[illegible]

1958 оной январь, февраль һарада харьяата колхозуудай үнеэн бүриһөө дундa зэргээр 200 килограммһаа дээшэ һү һааһан МТС-үүд

МТС-үүд	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн (килограммаар)	МТС-үүд	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан (килограммаар)
Тарбагатайн	318	Итанцын	[illegible]
Иволгын	265	Жэрэмэй	[illegible]
Сэлэнгын	256	Ехэ-Кударын	[illegible]
Ехэ-Куналейн	251	Бага-Куналейн	[illegible]
Саянтын	243	Погранична	[illegible]
Сүхын	235		

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө дундa зэргээр 400 килограммһаа дээшэ һү һааһан һүнэй-товарна фермын һаалишад

Нэрэ, обог	Аймаг	Колхоз	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан (килограммаар)
Изосимова В. В.	Прибайкальска	«Прибайкалец»	[illegible]
Казазаева Е. М.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Акулова М. Т.	Иволгын	«3-я пятилетка»	[illegible]
Эрдынеева Д. Б.	Кударын	Ждановай нэр.	[illegible]
Филиппова Л.	Ториин	Свердловэй нэр.	[illegible]
Чебунина Ф.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Цыбденова С. Д.	Иволгын	«Улаан Оронго»	[illegible]
Садыева А. Т.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	[illegible]
Яковлева Ф. А.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Власова М. Т.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Бурундукова М. Я.	Иволгын	«8-ое Марта»	[illegible]
Киселева Т.	Кабанскын	XX партсъездын нэр.	[illegible]
Борисова А. Т.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Пурбуева Н. Ж	Иволгын	«Коммунизм»	[illegible]
Гармаева Д.	Кяхтын	Сталинай нэр.	[illegible]
Телятникова Н.	Тарбагатайн	«Октябрь»	[illegible]
Афанасьева В.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Литвинцева В. Ф.	Бичурын	Дзержинскын нэр.	[illegible]
Русина З.	Кабанскын	XX партсъездын нэр.	[illegible]
Глазкова А.	Бичурын	Ленинэй нэр.	[illegible]
Жукова А. А.	Заиграйн	XX партсъездын нэр.	[illegible]
Власова А. Т.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Власова М. Т.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Тугаринова Н.	Ториин	Калининай нэр.	[illegible]
Юмова Л. Н.	Иволгын	«Улаан Оронго»	[illegible]
Михалева В. П.	Тарбагатайн	«Гигант»	[illegible]
Степанова Л. А.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Чебунина Е.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Бурундукова К. С.	Иволгын	«8-ое Марта»	[illegible]
Дмитриева М. Н.	Тарбагатайн	«Октябрь»	[illegible]
Семенова Ф. С.	Тарбагатайн	Ленинэй нэр.	[illegible]
Астраханцева В.	Прибайкальска	Лазогой нэр.	[illegible]
Литвинцева Т.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Трифонова Ф. М.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Брянская А. А.	Иволгын	«8-ое Марта»	[illegible]
Игумнова Н. И.	Кударын	«Путь коммунизма»	[illegible]
Батуева Р.	Иволгын	«Улаан Оронго»	[illegible]
Власова Ч. П.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Власьевская Н. Г.	Иволгын	XX партсъездын нэр.	[illegible]
Бурундукова П. К.	Иволгын	«8-ое марта»	[illegible]
Гармаева Р. Т.	Иволгын	«Коммунизм»	[illegible]
Маркова Г. М.	Иволгын	«8-ое Марта»	[illegible]
Серебренникова В. И.	Кударын	«40 лет Октября»	[illegible]
Елизова Д. К.	Кабанскын	XX партсъездын нэр.	[illegible]
Зомонова Д.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	[illegible]
Власова М. Л.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Вязьмина В. И.	Прибайкальска	Лазогой нэр.	[illegible]
Петкусова У.	Ториин	Калининай нэр.	[illegible]
Поломошнова П.	Ториин	Калининай нэр.	[illegible]
Жаркова Е. Г.	Иволгын	«Коммунизм»	[illegible]
Попова Е. М.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	[illegible]
Брянская В. П.	Иволгын	«3-я пятилетка»	[illegible]
Суворова А. В.	Кабанскын	«Восход»	[illegible]
Галсанова П. Т.	Иволгын	«Улаан Оронго»	[illegible]
Ангаскиева Д. Т.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	[illegible]
Тугаринова Л.	Ториин	Калининай нэр.	[illegible]
Доржиева Б.	Иволгын	Сталинай нэр.	[illegible]
Серебренникова В. Д.	Кударын	«40 лет Октября»	[illegible]
Тадагаева Е. Т.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	[illegible]
Васильева Н. И.	Заиграйн	«Красный опытник»	[illegible]
Батурина Г. И.	Тарбагатайн	«Октябрь»	[illegible]
Лузанова Н.	Кударын	Ждановай нэр.	[illegible]
Хлебодарова В. С.	Иволгын	«3-я пятилетка»	[illegible]
Чулкова О.	Заиграйн	«Красный опытник»	[illegible]

Замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихо тухай, ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ байһан гадаадын сэрэгэй базануудые усадхаха тухай, мүн замбуулинай дайдые дэлхэйн гүрэнүүдэй нягтаар харилсан шэнжэлхэ тухай асуудалаар

Советскэ правительствын оруулһан дурадхал

...үедэ наука, техникын талаар ...эр ехэ шэнэ амжалтанууд туйлаг-..., атомна ядрогой хүсые хэрэглэхэ ..., мүн Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрогшо хэ-...одонуудые табиһанай ашаар замбуу-...най дайдые шэнжэлхэ шэнэ арга бо-...бии болоо. Эдэ бүхы амжалтанууд ...байгаалиин асари ехэ хүсые хүнэй ...бодолоороо, эрдэмээрээ туйлаһан ...ехэ илалта мүн. Эдэ ехэ амжалта-...саашадаа яажа хэрэглэгдэхэ гээшэб ...асуудалда бүхы хүн түрэлтэн мүнөө ...хандуулжа байна. Наука, тех-...эдэ амжалтанууд амгалан байдал-...хэрэглэгдэжэ, бүхы хүнүүдэй ажабай-...һайжаруулха гээшэ гү, али буу ...саашадаа бүри түргөөр бүтээхэ зо-...хэрэглэгдэжэ, олон зониие үгы хэ-...шэнэ түхэлэй буу зэбсэг хэрэг-..., хүн зониие хюдаха дайнда хүргэ-...гээшэ гү—энээнһээ хүн түрэлтэнэй ...хуби заяань нилээд ехээр дул-...байна.

...гүрэнүүд бэе бэедээ этигэдэггүй, ...бэедээ һэжэгтэйгээр хандадаг байна. ...гүрэнүүд атомна, водородно буу зэб-...болонхой. Тиигээд энэ буу зэбсэ-...бүри һайжаруулан, бүри ехэ юумэ ...хаха хүсэтэй болгохо гэжэ шэн-...хэгдэнэ. Иимэ архэ байдалда ядер-...буу зэбсэгые хорижо, хүн зоной аша ...наука, техникын шэнэ шэнэ туй-...нуудые хэрэглэхэ тухай хэлсээнэй ...гүй һаа, жэгшүүритэ муухай дай-...аюул хүн түрэлтэндэ ходоодоо занажа ...гэжэ хайхарангүй байжа болохогүй.

...дурсагдаһан хэлсээнэй туйлаг-..., ядерна буу зэбсэг хэрэглэн, дэл-...дай үүсхэхэ аюул усадхагда-...байгаалиин үшөө элирүүлэгдээдүй хү-...хамтаараа шэнжэлэн үзэжэ, ...талаар хизаарлашагүй ехэ арга ...олдохо бэлэй. Эдэ бүгэдэнь нау-...техникын бүхы һалбаринуудта, тэрэ ...замбуулинай дайдые шэнжэлжэ хэ-...ябадалда аргагүй ехэ туһа хүргэ-.... Дурсагдаһан хэлсээнэй хэгдэбэл, ...бүхы арадуудта нилээд ехэ гай хо-...ушаруулдаг байгаалиин хүсэнүүд-...һанай үер, ган гасуури, хүсэтэ ...шуургантай хамтаараа тэмсэхэ, ...дэлхэйн олон оронуудые ха-...зам олдохо байгаа. Гадна, сүл ...газарые хамтаараа улам ехээр ашаг-...болжо, тэндэ зохёон байгуулхы, ...ажал эрхилхэ арга олдохо һэн. ...миллион хүнүүдтэ үхэл асардаг ...тэй шууд тэмсэхэ талаар хүсөөэ ...дамнай туһа болохо бэлэй.

...үедэ наука, техникын хэдэн ...нуудаар элдэб ороной эрдэмтэд ...дээрээ харилсан ажалладаг болон-...хоорондын Геофизическэ жэлэй ...бүхы дэлхэйн эрдэмтэдэй мүнөө ...хамтаараа шэнжэлгэ хэжэ байһан ...элдэб ороной эрдэмтэдэй харилсан ...гайхамшаг үльгэр жэшээ .... Энэ түсэбэй ёһоор эрдэмтэд сагай ...нягтаар харилсан шэнжэлнэ, ...Антарктикые, океануудые, газарай ...уудые, ионосфера, космическа эл-...болон бусад юумэнүүдые хам-... шэнжэлнэ.

...шье, буу зэбсэг хуряаха тухай ...һайнаар шиидхэгдэжэ, атомна, ...буу зэбсэгые бүрин хорихо, ...гүрэнэй газар дээрэһээ гадаадын сэ-...базануудые усадхаха гэхэ мэтэ ...нуудаар хэлсээнэй хэгдээ һаа, ...гүрэнүүд аюулгүй байдалтай болжо, ...бүхы арадууд амгалан тайбанаар, ...юун болохонь ааб гэжэ айн-...ажаһуудаг болохо һэн. Тиигээд ...нь лэ мүнөө дэлхэйн эрдэмтэдэй ...ябуулжа байгаа шэнжэлгые ни-...үргэдхэжэ, хүн түрэлтэнэй ажал-...олон һалбаринуудта бэелүүлжэ ...байһаниинь элитэ.

...үедэ США-гэй болон зарим ...бусад ороной гүрэнэй ажал-ябуу-...мэдүүлгэнүүдые хэжэ, замбуули-...дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые ...тухай асуудал табина. Президент ...Н. А. Булганинда һаяхан эль-...бэшэг соогоо мүн лэ энэ асууда-.... Сэрэгэй зорилгоор бүтээгдэ-...ракетэнүүдые туршахын тулада зам-...дайдые хэрэглэхээ болихо ёһо-..., мүн түби хоорондын дайдаар нии-...талтай буу зэбсэг бүтээхээ боли-...ёһотойбди гэжэ тэрэ дурадхаа. ...дурадхал оруулхадаа, прези-...Эйзенхауэр буу зэбсэг ху-...тухай юрэнхы асуудалһаа нэ-...ганса асуудал—түби хоорондын ...ическэ һомонууд тухай асуудал ...гарана. Харин буу зэбсэг хуряаха ...асуудалай бусад шухала талынь ...гүй. Тиимэ болохолоороо, гансал ...хоорондын баллистическэ ракетэ-...хорихо гэһэн дурадхал оруулаг-...гээшэ.

...шье, түби хоорондын баллистиче-...ракетэнүүд бэеэрээ хүн түрэлтэндэ ...ушаруулна бэшэ, харин эдэ ракетэ-...һомониинь болон хэрэглэгдэхэ атомна, водородно бомбонууд ехэ аюултай гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Теэд энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, ямар нэгэн ракетые амгалан зорилгоор гү, али сэрэг дайнай зорилгоор хэрэглэлгэ тэрэнэй оорын түхэл хэлбэриһээ болодоггүй байна ха юм. Харин иимэ ракетэ хэмэл одо, мүн замбуулиниие шэнжэлхэ приборнуудые абажа ябахадаа амгалан зорилгоор хэрэглэгдэхэ, харин хүн зониие олоор хюдаха, һандаргалта хэхэ атомна, водородно бомботой ядерна һомонуудые абажа ябахадаа сэрэгэй зорилгоор хэрэглэгдэхэ болоно.

Түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые бүтээгээд лэ наука хизаарлахагүй. Харин бүри хүсэтэй замбуулинай ракетэнүүдые планетэ хоорондын дайда руу эльгээхэ гээшэ наука, техникын ойрын сагта бэелүүлхэ зорилго болонхой. Наука, техникын хүгжэлтэнь иимэ, энээниие тогтоожо болохогүй. Теэд хүн түрэлтэн тиигэжэ хүгжэлтыень зогсооохо гэжэ хүсэхэшьегүй байна. Наука, техникын туйлаһан амжалтые гансал амгалан байдалда хэрэглэхэ, түби хоорондын болон ямаршье ондоо ракетэнүүдые хүн зониие усадхаха зорилгоор бэшэ, харин амгалан шэнжэлгэ хэхын, планетэ хоорондын дайдые мэдэлдээ оруулхын түлөө хэрэглэхэ ябадалые хангаха гээшэ гүрэнэй ажал-ябуулагшадай харюусалгата уялга мүн.

Холбоото Штадууд түби хоорондын баллистическэ ракетые хорихо гэжэ дурадхахадаа, өөһэдтэнь бии болоһон, дутын, мүн үлэмжэ холо ошодоггүй ракетэнүүдтэ атомна, водородно бомбонуудые хэрэглэхэ гэһэн сэрэгэй түсэб зохёоно. Тиигээд мүнөө бии байһан ракетэнүүдээ һайжаруулха, шэнэ түхэлэй ракетэнүүдые байгуулха гэжэ байха шадалаараа оролдоно. Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, һүүлэй үедэ США-да урдань үзэгдөөгүй ехэ хэмжээгээр атомна, ракетнэ буу зэбсэг бүтээгдэнэ. Ракетэнүүдые, атомна болон водородно бомбонуудые зохёожо бүтээхэ хэрэгтэ США олон миллиард доллар хэмжээнэй туйлай ехэ мүнгэ зөөри һомолоод байна.

Ядерна һомотой эдэ ракетэнүүд ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ байһан Америкын олон тоото сэрэгэй базануудта байлгагдахаар хараалагдана. Эдэ базанууд, мүн ракетэнүүд Советскэ Союзай эгээл шухала центрнүүдые бута сохихо зорилготой гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ, тиигээдшье Америкын сэрэгэй ажал-ябуулагшад энээн тухай нюунгүйгөөр өөһэдөө сэхэ хэлэдэг гээшэ. Теэд, США-да хэгдэжэ байгаа дайнай бэлэдхэл Советскэ Союзай, тэрээнтэй хани барисаатай бусад эб найрамдалта гүрэнүүдэй байдалда нилээд ехэ аюул ушаруулна бэшэ аал гэһэн асуудал заатагүй гарана. Гансал түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые хорихо тухай асуудал Америкын дурадхалнуудта юундэ табигданаб? Эдэ ракетэнүүд имагтал нэгэ ушартал— добтолгодо харюу болгоц, США-гэй газар дээрэ байһан объектнүүдые бута сохихоор хэрэглэгдэхэ байна бшуу. Тиихэдэ США-да бии байһан ракетэнүүдые табиха зорилгоор ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ байгуулагдаһан, мүн Америкын бомбардировщигуудай ниидэжэ, буужа байха газар болохо Америкын сэрэгэй базануудые усадхаха тухай асуудал дурадхалнууд соонь юундэ табигданагүйб?

Жэшээнь, Европодо гү, али Хойто Африкада байһан Америкын сэрэгэй базануудһаа ниидэһэн самолёдуудһаа хаягдаха атомна, водородно бомбонууд түби хоорондын ракетэнүүдэй хүсөөр хаягдаха бомбонуудһаа хүн зондо бага аюултай аал? Тиимэ бэшэ байһаниинь элитэ. Түби хоорондын баллистическэ ракетээр асаргдажа хаягдахадаа гү, али бомбардировщигуудай гү, үгышье һаа атомна, водородно буу зэбсэг абаашажа хаяха бусад хэрэгсэлнүүдэй хүсөөр сэрэгэй базануудһаа хаягдахадаа—илгадгүй атомна, водородно бомбонууд тон адли хэмжээгээр үхэл асарха, һандаргалта хэхэ шадалтай.

Замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихо тухай асуудал табихадаа, Холбоото Штадууд түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые хорюулжа, замбуулинай дайдаар ядерна һомотой ракетэнүүдэй ерэжэ, өөһэдыень сохихо ябадалые зайсуулха зорилготой байһаниинь элеэр харагдана. Тиихэтээ хамта тэдэнэр Советскэ Союзда, тэрээнтэй хани барисаатай эб найрамдалта бусад гүрэнүүдтэ ядерна буу зэбсэг хэрэглэн добтолго хэхэ зорилгоор ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ байгуулагдаһан сэрэгэй олон базануудаа тэрэ шэгтэнь гартаа байлгаха хүсэлэнтэй. Түби хоорондын ракетын бүтээгдээдүй байхада, Америкын газарые бэлээр бомбодохын аргагүй, харин дайнай болоо һаа, Америкын сэрэгэй базануудай байдаг США-гэй союзнигуудай газартал бүхы бомбонууд бууха болохо гэжэ США-да олохон зон бододог байгаа. Түби хоорондын баллистическэ ракетын бүтээгдэхэдэ, байдал тад ондоо болон хубилжа, тэдэнэй энэ бодолынь хүсэлдэхөөр бэшэ болоо. Эгээл иимэһээ США энэ шэнэ зүйл—түби хоорондын ракетые хорюулха гэжэ, мүн США-гэй газарһаа аяар холо СССР-эй хилэдэ дүтэ оршодог өөһэдынгөө сэрэгэй базануудые тэрэ зандань байлгаха гэжэ эрмэлзэжэ байһаниинь элитэ болоно.

Тиигэжэ зарим нэгэн гүрэнэй аюулгүй байдалые хангахаар, харин бусад гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые хайхархагүйгөөр иигэжэ асуудал шиидхэхэ гээшэтэй Советскэ правительствын зүбшөөжэ шадахагүй байһаниинь ойлгосотой.

Америкын Холбоото Штадуудайшье, Советскэ Союзайшье, мүн бусад бүхы гүрэнүүдэйшье аюулгүй байдалые адли тэгшээр хангахаар тус асуудалые шиидхэхэ зам олохо шухала. Энэ асуудал эгээл иимээр шиидхэхын тулада замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихотоёо нэгэн хамта, ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ, түбхын түрүүндэ Европын, Дутын, Дунда Зүүн зүгэй, Хойто Африкын газар дээрэ байһан гадаадын сэрэгэй базануудые усадхаха шухала.

Бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые али болохо һайнаар хангаха зорилгоор, тэрэшэлэн амгалан тайбан байдалда замбуулинай дайдые шэнжэлхэдээ, бүхы гүрэнүүдые нягтаар харилсан ажаллуулхын тулада Советскэ правительство уласхоорондын үргэн хэлсээ баталха, тэрээндэ иимэ гол шухала зүйлнүүдые оруулха гэжэ дурадхана:

1. Замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихо. Тиихэдэ гансал бүгэдөөрөө хэлсэжэ зохёоһон уласхоорондын түсэбэй ёһоор лэ гүрэнүүд замбуулинай дайда руу ракетэнүүдые табидаг байха гэһэн уялга абаха.

2. Ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ, түбхын түрүүндэ Европодо, Дутын, Дунда Зүүн зүгтэ, Хойто Африкада байгуулагдаһан гадаадын сэрэгэй базануудые усадхаха.

3. 1-дэхи, 2-дохи пунктнуудта заагдаһан уялгаяа гүрэнүүдэй дүүргэхын хойноһоо ООН-эй зүгһөө уласхоорондын тусхай хиналта тогтоохо.

4. Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар уласхоорондын харилсан ажаллалга эмхидхэхэ органиие ООН-до байгуулха. Энэ орган иимэ хүдэлмэри бэелүүлхэ ёһотой:

— Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ зорилгоор түби хоорондын, мүн замбуулинай ракетэнүүдые табиха уласхоорондын түсэб бүгэдөөрөө хэлсэжэ зохёогоод, энэ түсэбэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһыень хинажа байха.

—Уласхоорондын Геофизическэ жэлэй түсэбөөр мүнөө үедэ үнгэргэгдэжэ байһан замбуулинай дайдын шэнжэлгые саашадаашье саг үргэлжэ хэхэ.

— Энэ орган замбуулинай дайдые шэнжэлһэн материалай суглархa, тэрэ материалые гүрэнүүдэй андалдалсаха, мүн тэрээн тушаа мэдээсэжэ байха дэлхэйн центр болохо ёһотой.

—Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар зохёоһон национальна научно-шэнжэлэлгын түсэбүүдые хоорондонь холбоотой болгохо, тиигээд тэдэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ али болохо туһаламжа үзүүлхэ.

Энэ асуудалые ядабаа юрэнхы дээрэншье абахын тулада тэрэниие правительствын толгойлогшонорой хабаадалсаха зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэхэ гэжэ Советскэ правительство дурадхана.

Бүхы гүрэнүүдые хабаадалсуулан, уласхоорондын ниитэ хэлсээ зохёохо зорилгоор тус асуудалые ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сессиин үзэмжэдэ Советскэ правительство табина.

Бүхы дэлхэй дээрэхи амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ онсо шухала удхашанартай иимэ асуудалнуудые—замбуулинай дайдые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихо, ондоо гүрэнүүдэй газар дээрэ байһан гадаадын сэрэгэй базануудые усадхаха гэһэн асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци өөрынгөө хубитые оруулжа шадаха, оруулха ёһотойшье гээшэ. Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэбэл, буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал шиидхэхэдэ ехэ туһа болжо, энэнь уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые нилээд һуларуулха, гүрэнүүдые хоорондонь этигэл найдабаритай болгохо, мүн хүн түрэлтэнэй ажал-ябуулгын олон һалбаринуудта уласхоорондын үргэн харилсаа хүгжөөлгэдэ туһа болохо һэн.

Советскэ правительствын энэ дурадхалай абтабал, ядерна буу зэбсэг хэрэглэн, дайнай болохо аюул ехээр багадажа, атомна, водородно буу зэбсэгые хойшолуулангүй бүрин хорижо, тэрэниие гүрэнүүдэй буу зэбсэгэй тооһоо гаргаха хэрэгтэ ехэ алхам болохо, гадна амгалан зорилгоор замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар гүрэнүүдэй хоорондо үргэн ехэ, аша үрэтэй харилсаа тогтоохо ябадалда туһа болохо байгаа.

1958 оной мартын 15.

БУРЯТ ХЭЛЭ БЭШЭГЭЙ ШУХАЛА АСУУДАЛНУУДЫЕ ХЭЛСЭХЭ ЗҮБЛӨӨН

Бурят хэлэ бэшэг улам саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудые хэлсэхэ зүблөөн үсэгэлдэр Улан-Удэдэмнай нээгдэбэ.

Үглөөнэй заседаниин эхин дээрэ профессорнууд Г. Д. Санжеев, Т. А. Бертагаев гэгшэдэй тобшохоноор үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, «Бурят хэлэнэй грамматикын» хоёрдохи хуби (авторнуудынь Ц. Б. Цыдендамбаев, Т. А. Бертагаев) зүбшэн хэлсэгдэжэ, Д. Д. Доржиев (багшанарай институт), Э. Р. Раднаев (НИИК), А. А. Дарбеева (СССР-эй Наукануудай Академиин хэлэ бэшэг шэнжэлхэ институт), Д. А. Абашеев, И. С. Хамгушкеев (багшанарай институт), И. Д. Бураев (НИИК) гэгшэд үгэ хэлээ.

Үдэшын заседани дээрэ «Бурят литературна хэлэнэй шухала асуудалнууд тухай» хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай элидхэл; «Бурят нютаг хэлэнүүдые шэнжэлхэ тухай» хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат И. Д. Бураевай нэмэлтэ элидхэл хэлсэгдээ.

Эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ үглөөдэртөө үргэлжэлхэ байна.

„Байгалай толон“ журналай шэнэ номер гараба

«Байгалай толон» журналай 1958 оной түрүүшын нэгэдэхи номер гараба.

Цокто Номтоевой «Советскэ Армиин 40 жэлдэ», Владимир Кузнецовой «Арбан табан фляга», «Зүбшөөл» гэжэ шүлэгүүдээр журналай хуудаһан нээгдэнэ.

Журналай энэ номерто Семен Мѐтелицын «Комсомолшууд» гэжэ партиин уряалаар хүдөө ажахыда ажаллахаа гараһан залуушуул тухай повесть толилогдожо эхилбэ.

Ч. Намжиловай «Гурбан шүлэг», Дольён Мадасоной «Ахын үүдэн» гэһэн шэнэ шүлэгүүд гараа.

Ортон угсагаатанай уран зохёолшо В. Доколевой ой тайгын ангуушадай ябадал тухай рассказууд толилогдоо.

Журналай нэгэдэхи номерто бурят арад зоной суута үльгэр бологшо «Гэсэр» толилогдожо эхилбэ. Энээниие уран зохёолшо Н. Г. Балдано найруулаа.

Хитадай Арадай-сүлөөлэлгын армиин солдат Гэ Жуй-Сюонэй «Аха нүхэдтэйгөө уулзалга» гэжэ тэмдэглэл, Африкан Бальбуровай «Нэгэтэ үдэшэ», С. Бадмаевай «Бурядай түрүүшын революционер» гэжэ материалнууд журналда гараа.

Публицистикын, искусствын бүлэгүүдтэ П. Стегачевой «Журналистын тэмдэглэл», Валентина Найдаковагай «Һалбаран ерэһэн бэлиг шадабари» гэжэ зондоо хүндэтэй бурят арадай артистнууд тухай бэшэгдэбэ.

Түрэл хизаараарнай, критикэ болон библиографи, соёл культурын һонинууд гэһэн бүлэгүүдтэ хэдэн олон статьянууд толилогдоо.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл

Үдэр, халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэе гэһэн Донбассай шахтёр Николай Мамайн үүсхэл дэмжэгшэд Улан-Удын сэмбын фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда үдэр үнгэрхэ бүри олошорно. Мүнөө фабрикын коллектив февраль һарынгаа түсэбые дүрбэн хоног урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 10-аад мянган метр бүд нэхэбэ. Хүдэлмэришэд Леонид Синицкий, Вера Ерофеева, Анна Гриф, Анатолий Балыков гэгшэд халаан бүриингөө даабариие 175—200 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Тиихэдэ мастер Борис Тимошкиной хүтэлбэрилдэг халаанай хүдэлмэришэд нэгэ үдэрэй туршада 154 метр бүд халаанайнгаа даабариһаа гадуур нэхэжэ гаргаа. Бүд нэхэгшэд В. Агафонова, Е. Емельянова, Е. Ланина, Е. Козлова гэгшэд мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

А. Чупров.

Түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ

Баргажанай аймагай Кировэй нэрэмжэтэ загаһа барилгын артелиин загаһашад СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, ажалай шэнэ амжалта туйлаа. Тус колхозой загаһашад Байгал далай дээрэ загаһа агнахадаа, үдэр бүри баян олзотой бусадаг юм. Эдэнэр һаяхан загаһа бариха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэв. Загаһашадай бригадын бригадирнууд В. И. Пилюгин, И. А. Башаров, В. Г. Кожевников гэгшэд мүрысөөнэй түрүүшүүл юм. Мүнөө эдэнэр апрель һарын түсэбөөр ажаллажа байнхай.

В. Орлов.



Князевка станциин хүдэлмэрилэгшэ Зинаида Львовагай нэрые бүхы советскэ хүнүүд мэдэдэг болонхой. Эрэлхэг зоригтой энэ басаган поезддо дарууулхаяа байһан хүбүүе абарха зуураа, өөрөө поезд доро орожо, хоёр хүлгүй болоһон байна. Энэ басаган удаан саг соо Москвада аргалуулһанай һүүлээр протез хүүлээд, мүнөө өөрөө ябадаг болонхой.

Һаяхан СССР-эй Зам харилсаанай министерствын хүдэлмэрилэгшэд энэ баатар басагантай уулзаа. СССР-эй Зам харилсаанай министрын орлогшо В. М. Ефименко З. Львовада министрын шан барюулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Зам харилсаанай министрын орлогшо В. Ефименко З. Львовае амаршалжа байна.

ТАСС-эй фотохроники.

США-гэй түлөөлэгшэд Москва городой һунгуулиин участогуудта байлсаба

Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэд профессор Ричард Скэммон, профессор Сирил Блэк, «Форчун» журналай редактор Хедли Доновен СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха үдэр Москва городой һунгуулиин участогуудаар ябаа. Тэдэнэр һунгалтада бэлэдхэлтэй танилсахын зорилгоор орон соогуур аяншалаад, һунгалтын урдатаа Советскэ Союзай столицада ерэһэн юм.

Профессор Скэммон нүхэдтэйгөө сугтаа мартын 16-най үглөөгүүр Ленинградска районой һунгалтын хоёр пунктнуудаар ябаа. США-гэй түлөөлэгшэд нюусаар дуугаа үгэхэ кабинануудые харахынгаа хажуугаар, дуугаа үгэхэ гуримтай танилсаһан, бюллетеньнүүдые хараһан байна.

Америкын айлшад удаань һунгуулиин үшөө 6 участогаар ябажа хараа. Тусхайлан хэлэбэл, тэдэнэр Литературай түб байшанда, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна библиотекэдэ, Лихачевой нэрэмжэтэ автомобильна заводой Культурын ордондо ороо. Москвадахи автомобиль бүтээгшэдэй 70 гаран процентнь үдэрэй 11 час 30 минутада һунгаад байгаа.

Профессор Ричард Скэммон журналистнуудай асуудалда иигэжэ харюусаа: «Һунгалта ехэ һайнаар эмхидхэгдэжэ, гуримтайгаар үнгэргэгдэнэ».

США-гэй түлөөлэгшэд үдын һүүлээр Москвагай Кремльдэ орожо, һонирхолтой зүйлнүүдые хараа.

СССР-эй Верховно Соведэй депутат Л. М. Соловьев, СССР-тэ байдаг США-гэй посольствын хоёрдохи секретарь Т. Л. Элиот айлшадтай городоор ябалсаа.

(ТАСС).

КИНО

„Шуурган дундуур түрэгшэд“

Николай Островскиин «Булад яажа хатуужааб» гэһэн романаар Киевскэ киностуди хоёр кино табиһан юм. Мүнөө энэ студиин залуу режиссёрнууд Я. Базелян, А. Войтецкий гэгшэд Островскиин нүгөөдэ номой үндэһөөр «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэһэн кино буулган гаргаба.

Хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр наһа бараһан Николай Островский энэ романаа дүүргэжэ шадаагүй. Тиимэһээ, киногой сценариие бэшэһэн залуу драматург Ю. Кротковой урда бэрхэтэйшье, хүндэтэйшье зорилго табигдаһан байгаа. Романай гол геройнуудай ажабайдал, тэмсэлые сценарист зүбөөр, тодоор харуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Граждан дайнай үедэ польско легионернүүдтэ, немецкэ булимтарагшадта эсэргүүсэн украин арадай тэмсэһэн баатарлиг тэмсэлдэ «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэжэ фильм зорюулагданхай.

Залуу Улаан Армида бута сохюулһан немецкэ булимтарагшад Украинаһаа сухарин арилжа байба. Хүдэлмэришэдэй революционно отрядуудта, Улаан Сэрэгтэ эсэргүүсэн тэмсэхын тула Польщын баяшуул тусхай легионуудые эмхидхэһэн байгаа.

Волыниин нэгэ бишыхан городой вокзалда поезд ерэжэ зогсоно. Пилсудскиин легионернүүдые эмхидхэхэ нюуса даабаритай ерэһэн граф Могельницкий капитан Врона хоёр поездһоо бууна.

Мүн энэ поездһоо бууһан үнинэй революционер-подпольщик Сигизмунд Раевский (артист О. Жаков) харгыдаа һамгантаяа, хүбүүнтэеэ уулзашана.

— Шамай сүлөөлөө гү? Бурхан зайлуул... 11 жэл...,—гэжэ дуугараад, тэрэнэй һамган угтана.

Эсэгэеэ мартажархиһан хүбүүндээ: «Энэ баабайшни» гэжэ зааха ушартай болоно.

Ерэһэн үдэрһөө хойшо Сигизмунд Раевский танил нүхэдөөрөө уулзажа, подпольщигуудтай холбоо барисаа байгуулжа эхилнэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, город тээшэ добтолжо ябаһан улаан сэрэгшэдтэ туһалхын тула зэбсэгтэ восстани эмхидхэхэ ёһотой байгаа.

Нюуса хүдэлмэридэнь залуушуул туһа хүргэнэ. Раевскиин хүбүүн Раймонд (артист А. Иванов), машинист Коваллын басаган Олеся (артист О. Бган), эдэ хоёрой нүхэр залуу украин хүбүүн Птаха (артист С. Гурзо) болон бусад ами наһаяа гамнангүй, дайсадта эсэргүүсэн тэмсэнэ.

Андрей Птахын тэмсэгшэдэй зэргэдэ яажа жагсаһаниинь тодоор харуулагдана. Һогтуу, тоомгүй хүбүүнтэй анха түрүүн ушарнабди. Тэрэ Олесидэ дурланхай байба. Теэд, Раймонд Олеся хоёр бэе бэедээ мүн лэ дурлаһан байгаа. Энээниие мэдэхэдээ Андрей ехэтэ гашуудажа, Раймондда дурагүйтэнэ.

Городто комсомолой организаци эмхидхэхэ даабари абаһан Раймонд Андрейндэ ерэнэ. Тэрэнь Раймондын хэлэһые анхаржа, ухаандаа хадуужа үгэбэгүй. Харин тэрэнэй хүршэ, хүдэлмэришэн Глушкогой (артист П. Шпрингфельд) ямаршье зэмэ шалтагаангүйгөөр алуулхые харахадаа, Андрей Птаха юу хэхээ, хэнтэй тэмсэхээ одоол ойлгоно. Энээндэ харюу болгон Андрей кочегарка соо орожо досооһоо шэбхэдээд, гудок таһалгаряагүй хуугайлуулна. Гудогой абяагаар хүдэлмэришэд, легионернүүд гүйлдэжэ ерэнэ. Энэ кадрнуудынь үнэншэмэ, һайнаар харуулагдаа.

Дайсад яажашье ядана, гудог хашхаржал байба. Зарим нэгэнэй сонхоор буудахадань, Андрей халуун уһаар шалзаана.

Пеэшэнэй үрхые газаа талаһаа бүглэхэдэнь, кочегарка руу бүтүү хара утаан барьяжа эхилнэ. Бүтэхээ һанаад, яахаяашье мэдэхээ болёод һуухадань, тэрэнэй дүү хүбүүн Василёк (Володя Силурнов) нүүрһэнэй нүхөөр орожо ерээд, ахаяа абарна.

Польско легионернүүд засаг түрые гартаа абажа, городой гарнизоной буу зэбсэг хуряагаад, хүдэлмэришэдые тушаан хэһээнэ, буудажа алана. Эдэ бүгэдые харахадаа, Раевскиин хүтэлбэрилһэн ревком зэбсэгтэ восстани эхилхэ гэжэ шиидэнэ. Гэбэшье, сухарижа ябаһан немецүүдтэй легионернүүд хүсэеэ нэгэдүүлжэ, зэбсэг муутай, үсөөн хүдэлмэришэдэй отрядые бута сохёод, восстани толгойлогшодые тушаана.

Олеся, Раймонд, Андрей, Федька болон бусад восстани хүтэлбэрилэгшэдөөр агсахын тула графининар Ядвига, Стефани Могельницкинуудые (артистканууд В. Ушакова, Д. Риттенбергс) хулуужа абаашана. Харуулдаа унтаһан Федькын гэмээр дайсадта залуушуул хүреэлэгдэнэ. Тиигэбэшье, тэдэнэр тэрьедэжэ, саашадаа зол жаргалайнгаа түлөө тэмсэхэ эрхэтэй болоно.

«Шуурган дундуур түрэгшэд» гэжэ фильмые табихын тула студиин коллектив ехэ оролдолго гаргаа, уран хурса, зүрхэ долгисуулма кино болгоо.

А. Олзон.

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Бурядай нютаг хэлэ шэнжэлгые үргэдхэе

Түүхын эрхэ байдалhаа боложо, бурят омог отогууд урдань хоорондоо холбоогүй, ами амяараа ажаhуудаг байгаа юм. Тиимэhээ, бурядуудай hуудаг гол нютаг бүхэндэ өөрын ярлапай үгэнүүд бии боложо, тэдэнь абяанайшье, грамматикынше талаар бэе бэеhээ нилээд ехэ илгаатай болоhон байна гэшэ.

Октябриин революциин hүүлээр бурят арад өөрын гүрэн түрэ тогтооhон, нэгэ янзын социалистическэ ажахы эрхилдэг, нэгэ шэнжэтэй соёл культура хүгжөөдэг болоhон байна. Тиимэhээ бүхы бурят зондо бултандань ойлгосотой нэгэн адли литературна хэлэ хэрэгтэй гараhан юм. Эгээн олон зоной хэрэглэдэг нютаг хэлые литературна хэлэнэй үндэhэн болгожо абаад, тэрээндээ ондоо нютагуудай хэлэнhээ бүхы hайн зүйлыень шэлэн оложо оруулхад, хүгжөөхэ ёhотой байгаа. Тээд энэ литературна хэлэнэй нютаг бүридэ нэбтэрхэ тудам, нютаг хэлэнүүдэй илгаа бага боло болоhоор, эсэстээ бүхы бурят яhатан нэгэ хэлэтэй болохо ёhотой байгаа юм. Энэ зорилго амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада нютаг бүхэнэй хэлые тон наряар шэнжэлэн үзөөд, хоорондоо ямар илгаатай байhыень hайса тодоруулха шухала байба.

Гэбэшье, бурядай нютаг нютагай хэлые үни удаан саг соо, 1928 он болотор хэншье шэнжэлээгүй байба. Тэрэ үедэ нютаг нютагуудай хэлэ шэнжэлхэ, үзэхэ асуудалнууд юрэдөө табигдадагшьегүй байгаа. Хуушан монгол хэлэ байгуулха гээшэ манай гол зорилго мүн гэжэ хэлэ бэшэгэй асуудалаар 1926 ондо болоhон зүблөөнэй шиидхэбэри соо хэлэгдэнхэй.

Тиигэбэшье, бурядуудай hуудаг бүхы нютагуудай хэлэ шэнжэлээгүй hаа, литературна бурят хэлые амжалтатайгаар хүгжөөхын аргагүй гэжэ уданшьегүй ойлгогдоhон байна. Тиимэhээ БМАССР-эй Эрдэмтэдэй комитет энэ асуудалаар СССР-эй Наукын Академидэ хандаhан юм.

1928 ондо СССР-эй Наукын Академиин Азиин музейн дэргэдэ монголистнуудай зүблөөн боложо, бурядуудай нютаг нютагай хэлэ яажа шэнжэлхэб гэhэн асуудал эндэ хэлсэгдээ hэн. Энэ зүблөөндэ БМАССР-эй эрдэмтэд хабаадалсаhан байна.

Нютаг нютагай хэлэ шэнжэлхэ ябадал Доодо Үдын бурядуудай хэлэнhээ эхилээ бэлэй. 1928 ондо Г. Д. Санжеев Доодо Үдын бурядуудта ошожо, hара хахад байхадаа, тэндэхи бурядай хэлэнэй үгын, мүн абяанай онсо өөрэ зүйлнүүдые, бусад бурят нютагуудай хэлэнhээ ямар илгаатай байhыень тэмдэглэжэ ерэhэн байгаа.

1929 ондо Г. Д. Санжеев Ахын аймагай бурядай хэлэ шэнжэлhэн юм. Тээд тэндэhээ оложо тэмдэглэhэн юумэнэйнь толилогдоогүйнь ехэ шаналмаар. Юундэб гэхэдэ, аяар холын Ахын бурядай хэлэн мүнөөшье хүрэтэр шэнжэлэгдээдүй байhаар.

БМАССР-эй соёлые шэнжэлдэг институт, мүн Академиин Зүүн Зүгэй оронуудые шэнжэлдэг институт 1929 ондо Алайрай бурядай хэлэ шэнжэлхээр экспедици эльгээhэн байна. Һүүлээрнь 1930 ондо Агын бурядай хэлэн шэнжэлэгдээ hэн. Эдэ хоёр нютагай хэлэн абяанай, грамматикын талаараа ямар онсо шэнжэтэйб гэжэ тодоруулагдаhан юм. Тиихэдэ Агын бурядай хэлэн үргэлжэ дээрээ нэгэн адли хэлэн бэшэ, харин дундаа нэгэ бага илгаатай гэжэ мэдэгдээ бэлэй.

1932 ондо мүн лэ соёлые шэнжэлдэг институт Академи хоёрой хүдэлмэрилэгшэд хамтын хүсөөр Эхирэдэй, Баргажанай хэлэ шэнжэлhэн байгаа. Тэдэнэй дунда арадай аман зохёол суглуулагша, уран зохёол шэнжэлэгшэ А. Хамгашалов ябалсаhан юм. Тэрэнэй суглуулhан материал НИИК-ын гар бэшэгэй фондодо хадагалаатай. Ябаhан нютагайнгаа хэлэнэй онсо зүйлые А. Хамгашалов тон наряар, орол-досотойгоор тэмдэглэжэ абаhан байдаг.

1931—1937 онуудта Т. А. Бертагаев бурят нютагуудаар ябажа, тэндэхи үгэнүүдые суглуулhан байна. Тэдэнээ хэрэглэн, «Хори бурядай хэлэн тухай хэлэ шэнжэлэгшын тэмдэглэл» (1931), «Баруун бурядай хэлэнэй үгэнүүд» (1935), «Нютаг нютагай хэлэнэй үгэнүүдэй илгаа» (1941) г. м. статьянуудые бэшэhэн юм. Олон жэлэй турша суглуулhан материалнуудаа нүхэр Т. А. Бертагаев «Монгол изагууртанай хэлэнэй үгэнүүд тухай» гэhэн докторско диссертаци соогоо согсолоо hэн. Бурядай нютаг хэлэнэй үгэнүүдые хоорондонь зэргэсүүлжэ харахаhаа гадна, Т. А. Бертагаев тэдэниие Халха Монголой хэлэнэй үгэнүүдтэй жэшэнхэй.

Бурядаймнай нютаг хэлэнэй тоо хэды гээшэб гэhэн асуудалаар мүнөөшье нэгэ hанамжа бии болоодүй. «Бурят-Монголой нютаг хэлэнүүд» гэhэн зохёол соогоо Д. А. Алексеев 9 нютаг хэлэн бии гэhэн аад. 1953 ондо бурят хэлэнэй асуудалаар болоhон конференци дээрэ 11 нютаг хэлэн бии гэжэ хэлэhэн байна. Г. Д. Санжеев 12 нютаг хэлэн бии гэдэг, харин Д. А. Абашеев 4 гэдэг гэхэ мэтэ.

Гэбэшье, бүхы нютаг хэлэнүүдэй шэнжэлэгдээдүйдэ, энэ асуудалые зүбөөр шиидхэжэ шадагдахагүй.

1950 он болотор соёлые шэнжэлдэг институт нютаг хэлэнүүдые түсэб, эмхигүйгөөр шэнжэлдэг байгаа. Зарим экспедициин суглуулhан материалнууд толилогдоогүйhөө байтагай, институдай фонддошье тушаагдаагүй байшоо.

Тиихэтэй хамта, энээнhээ урагша нютаг хэлэ шэнжэлхэдээ, абяанай болон грамматикын талаар ямар онсо өөрэ зүйлтэйб гэжэ хараад лэ, үгэнүүдынь удхынгаа талаар ямар илгаатайб гэжэ тодоруулдаггүй шахуу байгаа. Тээд нютаг нютагай зарим үгэнүүдэй ондо ондоо удхатай байдаг дээрэhээл, литературна хэлэмнай бүгэдэндэ нэгэ адли ойлгосотой боложо шаданагүй бшуу.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые хараадаа абан, соёлые шэнжэлдэг институт 1950 онhоо хойшо нютаг хэлэнүүдые тусхай түсэбэй ёhоор шэнжэлдэг болоhон, тиихэдээ нютаг бүриин үгэнүүдые суглуулжа бүридхэхэ хэрэгтэ анхаралаа табидаг болоhон байна. 1950 онhоо хойшо суглуулагдаhан материалнууд бултадаа шахуу соёлые шэнжэлдэг институтда бии.

Мүнөө НИИК-ын гар бэшэгэй таhагта 40 мянга гаран үгэ карточка дээрэ бэшэгдэжэ суглуулагданхай. Хориин, Түнхэнэй, Эхирэдэй, Баргажанай, Боохоной, Сартуул, Сонгоол, Хаашагай, Мухаршэбэрэй нютаг хэлэнhээ, мүн Иволгын, Байкало-Кударын аймагуудhаа эдэ үгэнүүд суглуулагдаа юм.

Тэд нютаг хэлэнэй үгэнүүдыень суглуулаад лэ дүүрэхэ бэшэ, харин тэндэхи зоной хөөрөөе бэшэжэ абаха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, зарим үгэнүүд гансааран байхадаа ойлгогдодоггүй, харин мэдүүлэл соо ороходоо удхань ойлгогдодог. Һүүлэй үеын экспедицинүүд, жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагта ошоhон экспедици (Э. Раднаев) гансал үгэнүүдые суглуулаад, бэшэ юумэ хэнгүй ерэhэн байгаа. Гэхэ зуура, үльгэр, түүхэ, дуу, оньhон үгэ гэхэ мэтые шадаал hаа олоор суглуулха шухала.

Ямар нэгэн нютаг хэлэ шэнжэлхэдээ, тэндэхи зоной уг гарбалые мэдэхэ, ямар эсэгэ, отог омогто хабаатайень элирүүлхэ гээшэ нютаг хэлэ шэнжэлэгшэдтэ ехэ хэрэгтэй болоно. Эдэ бүгэдэ хадаа нютаг хэлэнэй хилые гү, али досоохи зарим илгааень тодорхойлходо ехэ туhатай юм.

Нютаг хэлэ шэнжэлhэн олон статьяhаа гадна, хэдэн ехэ шэнжэлгэ Д. А. Абашеевэй «Түнхэнэй нютаг хэлэн», М. П. Хомоновой «Боохоной нютаг хэлэн», Б. В. Матхеевэй «Эхирэд Булгадай нютаг хэлэн», Э. Р. Раднаевай «Баргажанай нютаг хэлэн» hүүлэй үедэ бэшэгдээ.

Гэхэтэй хамта, Бурядай нютаг хэлэнэй шухала асуудалнууд үшөө шиидхэгдээдүй байhаар гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Иволгын бурядай хэлэн Эрхүүгэй бурядай хэлэндэ дүтэрхы гэжэ Д. А. Абашеев хэлэhэн байдаг. Үнэхөөрөөшье, мүнөөнэй Иволгын зоной зариман хэзээ нэгэтэ баруун бурядhаа таhаржа ерэhэн байгаа ха. Тээд мүнөө иволгынхидай хэлэн хори бурядай хэлэнтэй адли шахуу болонхой юм.

Нэгэ хэдэн нютаг хэлэнүүдэй зарим өөрэ зүйлнүүдынь юуб гэхэдэ, мухаршэбэрэйхид литературна хэлэнэй **у**-гай орондо **о** хэрэглэдэг: **уhан, ула** гэхын орондо **оhо, оло** гэдэг; Баргажанай бурядууд хоёр аялганай хоорондо **h** үзэг хэрэглэдэггүй: **загаhан, нэрэhэн** гэхын орондо **загуу'ан нэрүү'эн** гэжэ хэлэдэг; кабанска бурядууд **h** үзэгэй орондо **х** хэрэглэдэг: **үнез hааха** гэхын орондо, **үнезн хааха** гэжэ хэлэдэг гэхэ мэтэ. Иимэшүүл hонирхолтой олон юумэнүүд манай бурят нютаг хэлэнүүдтэ ушардаг юм.

Литературна бурят хэлээ улам саашань хүгжөөхын тулада нютаг хэлэнүүдэй hан баялигhаа онсо зүйлнүүдыень шэнжэлэн оложо, бүхы зондоо мэдүүлхэ, харуулха зорилго табиха шухала байна.

Хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаев «Бурядуудай нютаг хэлэнүүдэй материал суглуулхадаа баримталха заабари» гэhэн ном 1957 ондо зохёожо толилоо. Нютаг хэлэ шэнжэлхэдэ энэ номой ехэ туhатай байhаниинь алайр бурядай, сонгоол, сартуулнуудай хэлэ шэнжэлхэдэ элирээ. Тиимэhээ бурят хэлэ шэнжэлхэ, үзэхэ, материал суглуулха дуратай хүдөөгэй бүхы хүнүүдтэ тус номой ехэ туhа хүргэхэ байhаниинь лабтай.

Хэлэнэй асуудалнуудые хэлсэхэ научна конференци 1953 ондо Улан-Удэдэ зарлагдажа, тэрээн дээрэ Д. А. Алексеев «Бурят нютаг хэлэ шэнжэлхэ тухай» элидхэл хээ hэн. Бурядай нютаг хэлэнүүдэй муугаар шэнжэлэгдэнхэй байhаниинь тэндэ элиржэ, энэ хүдэлмэри саашадань hайнаар эмхидхэхэ шухала гэжэ конференциин шиидхэбэри соо хэлэгдээ бэлэй.

Тэрээнhээ хойшо нилээд саг үнгэрбэшье hаань, Бурядай бүхы нютаг хэлэнүүд шэнжэлэгдээгүй байhаар. Ород зоной олоороо hуудаг аймагуудтахи бурядуудай хэлэн мүртэй шэнжэлэгдээгүй. Иимэ шэнжэлгын хэгдэбэл, ород, бурят хэлэнүүдэй бэе бэедээ ямараар нүлөөлдэгынь элирхэ байгаа. Читын областьдо hуудаг бурядуудай хэлэн хүсэд шэнжэлэгдээдүй. 1930 онhоо хойшо Агын бурядай хэлэ хэншье шэнжэлээгүй. Мүн БМАССР-эй Закаменай, Ахын бурядуудай, Эрхүүгэй областиин Ойхоной, Китойн бурядуудай хэлэн оройдоо шэнжэлэгдээгүй байна.

Бурядай нютаг хэлэнүүдые шэнжэлдэг научна эмхи зургаанууд хоорондоо холбоогүйгөөр хүдэлнэ. Энэнь ехэ муу. Бурядай соёлые шэнжэлдэг институт бурят нютаг хэлэнэй ехэ словарь хэблэн гаргахаар бэлэдхэжэ байна. Тиимэhээ, дурсагдаhан эмхи зургаанууд энэ хэрэгтэ туhалха ёhотой.

И. Д. Бураев, хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат.

Һайшаалтай зүбшэл

«Дүрөөгүй эмээл байхагүй, дүримгүй бэшэг байхагүй» гэжэ хэлэгдэhээр үнинэй. Мүнөө манай хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмтэдэй бурят хэлээ улам уян хурса, уран мэргэн, баян болгохо тухай асуудал табяад байхадань, хажуу тээхэнэ зогсожо болошогүй.

Мүнөөнэй бурят хэлые бүри баяжуулхын тула, урдань хэлэгдэдэг олонхи үгэнүүдэй эрхые hэргээжэ, түрэл үгэнүүдэйнь бүлэдэ бусааха тухай нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев тон зүб хэлэнэ. Мартагдахаар шахуу боложо байhан олохон хуушан үгэнүүдээ зүбөөр, таарамжатай газартань хэрэглэдэг болобол, манай хэлэн хэды баяжаха гээшэб! Арадай үгэ гээшэмнай саг галабай ошоходо гандажа хумхирха хүхэ түмэр бэшэ, харин ходоодоо сэбэр, жэбэршэгүй байха алтан болоно.

Бага наhаяа hананаб. Баргажан нютаг гансашье адууhа малаар бэшэ, мүн үльгэр таабаряар, энеэдэ зугаагаар баян нютаг юм. Гушаад онуудай үеэр минии аха, эгэшэнэр «замбуулинай зургаанай нэгэн хубида» гэхэhээ эхилээд, зүрхэ уяруулма hайхан үгэнүүдтэй дуу дуулалдаха, дурлалсаhан залуушуул дундаа бэhэлиг hиихээ бэлэглэлсэхэ, минарлажа бүтээhэн торгон сасагтай алшуур (баргажанайхяар—хүдэhэ) үгэлсэхэ абалсахаhаа эхилээд, юрэдөөл ондоо тээhээ бууhан хүнэй бурят дайдада оробоб гэжэ тухайлмаар байгшаhэн. «Интернационалаар» эхилдэг суглаанууд дээрэ Коммунис парти, Зүблэлтэ засаг тухай зүрхэнэй халуун үгэнүүд юун гэhэн зохид, уян, шэмэ шүүhэтэ бурят хэлэн дээрэ хэлэгдэдэг гээшэ hэм! Арадай зан заншал, хэлэ бэшэгые тэрэ сагhаа хойшо хэншье хорёогүй бшуу. Тээд гайхалтай: мүнөө үеын hурагшадhаа асуугаа hаа, ехэнхи хуушан (Ц. Б. Цыдендамбаевай статья соо дурсагдаhан) үгэнүүдээ мэдэхэгүй байхадаа дүтэ юм. Шэнэ бурят үгэнүүдые (абтаhан үгэнүүдhээ гадуур) бии болгоhоншье ябадал харагданагүй. Ии-ииhээр, соорхой хармаантай аяншандал, нэгэ—хоёроор, алтанай сэнтэй үгэнүүдээ гээхэ болоо hаа, ямар гомдолтойб!

Бурят зонтой аймагуудта хамаг суглаа хуралнууд, лекци, элидхэлнүүд түрэлхи хэлэн дээрэ болохо ёhотой. Хэрбээ колхозой правленидэ саарhа барижа ороходом, аймагай малшадай суглаанда ошоходом, городhоо ерэhэн хүнэй элидхэл шагнахадам, түрэл бурят хэлэнэйм туhа багашаг хадань, энэ хэлэмнай урдын үльгэр, «Үнэн» газетэ, «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гурбанииел уншахада хэрэгтэй болоод лэ дүүрэшэхэ бэшэ гү?

Бэшэгэй «жэбжэгэр сэхэ» дүрим сахиха гэhэн hайн эрмэлзэлтэй аад, арадай хурдан хэлые модон хэбтэ хэжэ модохируулдаг ушарнуудтай тэмсэхэ хэрэгтэй. Энээн тушаа нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев тон зүб хэлэнэ.

Шүлэг бэшэлгэндэ иимэ «хэбүүд» тон ехэ hаад хүргэдэг. Шүлэгэй сохисо шангадхажа, үгын шэгнүүрые даасатай болгохын тула, жэшээлхэдэ, арадай хурдан хэлээр «байн» («байна») гээд табяа hаа, бурууда тоологдодог. Хурдан зугаада заримдаа («байна» гэжэ үгын hүүлэй «а» гээжэрхидэг ха юм (тон мүнөөхил «ер!» «аб!» гэhэншүү).

Н. Дамдинов, уран зохёолшо.

Түрэлхи хэлээ хүгжөөхэ

Хүн зоной хэлэн гээшэ хэзээдэ тогтомол, нэгэ хэмдээ байха зэргэгүй. Хамаг бүхы ажахын, соёл культурын дээшээ дэбжэхэтэй хамта, хэлэн гээшэ дүрсэ шарайгаа хубилжа, хүгжэжэ, дэбжэжэ байдагынь элитэ. Мүнөө бурят яряанайшье, литературнашье хэлэн шэнэ, ород алфавидта ороhонhоо хойшо нилээд ойлгосотой болоhон байна. Хуушан монголоор нигэжэ бэшэдэг байгаабди: «Бидэ нэр уун нигэдтэ зун уу цаг уун үрэлгээгүүр эмүнэдэхи агуула дэгээрэ гарахуй дор мануу хотон айл нугууд харагдажуу бүгээд, адагуусо мал нугууд уун билчижуу ябахо ануу харагдажуу байгсан бүлөгээ». (Бидэнэрэй нэгэтэ зунай сагай үглөөгүүр урдахи уула дээрэ гарахадамнай хотон айлнууд харагдажа, адууhа малнуудай бэлшэжэ ябахань харагдажа байгаа бэлэй). Хуушан монгол бэшэг бурят хэлэнhээ иимэ ехэ холо илгаатай байhан юм.

Бурят-литературна хэлэнэй хэдышье хүгжэбэл, гуримшуулха зүйлнүүдэй бии байhаниинь эли болоод байна. Энэ талаар сцэнэ дээрэhээ дуулаха, наадаха артистнарай хэлэлгын ёhо гуримые баримталан, hанамжануудаа бэшэхэ байнам.

Үндэhэ яhатан бүхэнэй үгын абяанууд өөhэд өөhэдынгөө тусхай шэнжэтэй байдаг бшуу. Манай бурят-монгол хэлэндэ ородой «к, ц, ч, щ» гэхэ мэтын үгы байхадань, «h, өө, ү» гэхэ мэтэнүүд байха зэргэтэй. Бурят-монгол хэлэндэ «г, ш» хашалганууд, дифтонгнууд ородой хэлэлгын абяанhаа ондоо түхэлтэй байдаг ха юм.

Орфографиин дүримhөө ташха ондоогоор хэлэгдэдэг ушарнууд бурят яряанай хэлэндэ али олон байдаг. Зүбөөр хэлэлгын заабари (орфоэпи) манай бурят-монгол хэлэндэ биинь бии. Зүгөөр, иимэ заабари гараадүй. Манай бурят-монгол хэлэнэй орфографи болон орфоэпиин илгаануудые тобшоор харуулбал:

Орфографи:	Орфоэпи:
Аба	Ава
нүхэр	нөхөр
ангир	аньдяр
харгы	харган)*
номые	номоие)*
зүгы	зүгэн*)
дали	даля
эдир	эдер
табадахи	табадте
ханхинан	хантянан.

Эдэниие тоолохо болоо hаа барагдашагүй.

Бурят-монгол алфавидта түргэн аялган «ө» байдаггүй гэбэшье, хэлэлгын талада байдагынь элитэ. Энээниие тодоруулхын тула, дуу дуулаха талаар абаад үзэе. «Хадын үндэр модондо» гэжэ дуу дуулахада: «Ха-а-а-дын ү-ү-үндэ-э-эр «мо-о-до-он-доо» гэжэ дуулахагүй, харин: Ха-а-а-дын -ө-н-дө-өр- мо-о-до-он-доо» гэжэ дуулагдаха байна. «Дүрбээр байhан дэрбээшэн» гэжэ дуулагдаха бэшэ, «дөрбөөр байhан дэрбээшэн» гэжэ дуулагдаха.

Гадна, үгын эхин үенүүдтэ «э, ү, өө» аялгануудай байгаа hаань, үгын hүүлэй үенүүдтэ «и» аялганай орондо «е» аялга бэшэхэдэ таарамжатай гэжэ бодогдоно. (эдир-эдер; сэнгэлиг-сэнгэлег). Бурят-монгол хэлые мэдэдэг ондоо яhатанай хүнүүд орфоэпиин ёhоор үгэ хэлэхэдээ, ямаршье акцентгүйгөөр хэлэхэнь сохомтой.

Сцэнэ дээрэhээ хэлэхэ артистнар болон лекторнууд, элидхэлшэд, ораторнууд түдтудтаа, дура дураараа хэлэхэгүй, харин хэлэхэ талаар нэгэ тогтомол гуримтай байха зэргэтэй. Сцэнэ дээрэhээ нэгэ бүлэ айлайхиие нэгэ театрын артистнар харуулhан мүртөө «морийодоо, морийоо, моридоо» гэхэ мэтээр хэдэн олон янзаар, ондо ондоогоор хэлэжэ байха болбол таарамжашьегүй, шэнэ литературна хэлэ нэбтэрүүлгые абиртуулhан ябадал болохо. Сцэнэ дээрэhээшье, радиогоормшье дуулаhан дуушадай ородооршье, бурядааршье дуулаhаниинь ойлгодоногүй гэжэ хэлсэдэгынь үнэн. Шалтагаанинь юуб гэхэдэ, хэлэлгын талые (орфоэпиие) хайхарангүй, имагта орфографиин, бэшэгэй дүримэй талые сэхэ хараад дуулаhан дээрэhээ, иимэ ушар тохёолдоно. Арад зон ород үгые түрэлхи хэлэндээ ехээр хэрэглэдэг болоо, хаана, ямаршье округ, аймагуудта адли ойлгомжотой байха гэжэ hанаад, зарим театрын артистнар «критикэ, самокритикэ» гэхэ мэтын үгэнүүдые хэрэглэдэг ушарнууд үзэгдэдэг. Тиихэдээ юун болоноб гэхэдэ, арадайнгаа литературна хэлые нэбтэрүүлэгшэ, дэлгэрүүлэгшэ байха зэргэтэй аад, харин зарим артистнууд гэдэргэнь татаха зэргэтэй болоно. Нүхэр Ш. Нимбуевай «еө» аялганиие хэрэглэхэ, үгын эхинhээ бэшэ тээнь «б» хашалганиие «в» хашалганаар бэшэхэдэ яанаб гэhэн асуудалыень дэмжэхэhээ гадна, алфавидта түргэн «ө» аялганиие оруулха, үгын дунда ороhон «и» аялганиие «е, я, ё» аялгануудаар бэшэхэдэ хэлэлгын талаар таарамжатай боложо үгэхэ гэжэ бодогдоно.

Нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаевай статья соо хэлэгдэhэн зүйлнүүдые ехэтэ hайшааха байнам. Гэбэшье, «арила, ерэ, яба» гэхэ мэтэ глаголнуудые огсомоор зандарhан, намдуугаар хэлэhэн гэжэ хоёр янза болгон хубаана. Энэнь үлүүшэг гээшэ аа гү гэжэ hананам. Юуб гэхэдэ, хүнүүд зүрхэ сэдьхэлэйнгээ гэхэ гү, али психическэ байдалhаа боложо, «арил», «ер», «яб» гэдэг ха юм даа. Тиимэhээ, эдэ үгэнүүдэй hүүлшын аялгануудые зорюута абажа халад, грамматикаяа орёо болгоhоной хэрэг бии гээшэ гү?

Нютаг нютагай үгэнүүдые тон наринаар шэнжэлhэн хойноо литературна хэлэндэ хэрэглэхэ хэрэгтэй. «Оhон» (үhан), «сала, сэяа» (сайгаа), «хүдмэри (хүдэлмэри), «бетяахан» (бишыхан), «ментеэте» (миниихи), «ерэхэиш?» (ерэхэ гүш?), «дурабүеэр» (дурагүйгөөр), «тиигэдчоо» (тиигэшоо), «атарха, ацарха» (асарха), «ожороо, одероо» (орожо ерээ), «эншаа» (нишээ), «охихо» (орхихо) гэхэ мэтын нютаг хэлэлгэнүүдые орхижо, шэнэ литературна хэлэнэйнгээ үндэhэ баримталан, нэгэн адли хэлэдэг болохые оролдохо шухала гээшэнь зүб. Нютаг нютагай hайн үгэнүүдые элбэгээр абажа, литературна хэлээ баяжуулхада яанаб? Жэшээлхэдэ: «баран, бүгэдэ, булта, хуу; элгээ, элбэг; модоо, одоо, мүнөө; алтаа, үнгэрөө; анжаран, бэлэн; сусаха, задалха; мэти, миин, юрэ; мэнхэн, тон; сомохо, обоолхо; нажар, зун; баахалдай, баабгай гэхэ мэтэ үгэнүүд толгой холбуулха (аллитераци), ритм болон рифмые тааруулхада элбэг байхадаа hайн гэжэ hанагдана.

Чойжи-Нима Генинов, РСФСР-эй арадай артист.

)*аи эи хоёрой дээрэхи зурлаахай тэмдэгынь ниилмэрээр хэлэхэ гэхэ гү, далайн хойто бэеын бурядай «ошохойш, эрэхэйш»—гэhэнтэй адляар хэлэгдэхэ зүйлтэй тэмдэглэгдэбэ.

Шиидхэхээр болоо

Бурят-монгол бэшэгые ород графикада оруулжа, литературна хэлээ Хориин диалект дээрэ үндэhэлүүлэн тогтооhоор хорёод жэл болоо. Энэ үе соо бурят-монгол хэлэ бэшэгэй зарим дүримүүд сагай байдалhаа хожомдон хуушарhан, дүримүүд дотор зарим зүйлнүүд ойлгогдосогүй балараар, юрэнхы үгөөр хэлэгдээд гаршаhан, зарим зүйлнүүд мартагдашаhан гү, али зорюута тойроод гаршаhан байха юм. Бурят-монгол хэлэ бэшэгэй дүримэй балар зүйлнүүдые эсэслэн шиидхэхын тула хэдэн удаа хэлсэгдэhэн болобошье, хэрэг дээрэ мэдэгдэхээр үрэ гараадүй. Соёлые шэнжэлдэг институт, тэрэнэй хэлэ бэшэгэй хэлтэс 1956 ондо бэшэгэй дүрим hайжаруулан тогтонижоруулха зорилгоор hанамжа проектнүүдые бэлдэhэн аад, тэрэнээ хэндэшье харуулангүй, хоёр жэл соо дараад байhаар. Хэрбээ тэдэ проектнүүдые газетын нюурнуудта толилжо гү, али тусгаар дэбтэр болгон гаргажа, олоной шүүмжэлэлдэ табиhан байгаа hаань, hайшааhан, буруушааhан hанамжанууд орожо, бодото дээрэ хэлсэхээр болоод байха бэлэй.

Мүнөө хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаев «Буряад хэлэ бэшэгэй зарим шухала асуудалнууд тухай» гэhэн дэлгэрэнгы статья соогоо бурят-монгол литературна хэлэнэй, бэшэгэй дүримэй мүноо хүрэтэр хүсэд мүрөө олоогүй, балар байhан хэдэн асуудалда тогтожо, олоной hанамжа шүүмжэлэлдэ табиба. Эндэ нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев яhала шухала асуудалнуудые табиhан аад, зарим талаараа хэтэрүүлжэрхинэ гү гэжэ hанамаар байна. Нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев «Ород хэлэнhээ манай хэлэндэ hаяшагшье абтаhан аад, нэлэнхы үргэнөөр бурят зоной дунда тарашаhан, үдэр бүриин ажабайдалда хабаатай үгэнүүдые ород зангаарнь бэшэхэ гэшэ тон буруу юм, бурят зоной шардааг, шаас, сарпаан, хүлүүб гэхэшэлэн хэлэнэйнгээ гурим уруу хэлэдэг» ёhоорнь бэшэе гэнэ. Хэрбээ энэ ёhо баримталха болоо hаа, хамаг бүхы абтаhан үгэнүүдые бурядшалжа, үстүүл, хостюум, шаарпа, пиршаадха, астахаан, хүрүүшхэ гэхэ мэтэhээ эхилээд, тараагтар, хамбааян, холхоос, хонтоор, хэрытихэ, биргаада, тилипоон, араади, порхоод, порбоос, хамуунис, эрбэлюусэ гэхэ мэтэдэ хүрөөд, хүн амитанай харахадаа таниха ойлгохогүй болгон бэшэхэ болохо байна. Харин зарим бурят нэрэнүүдые ородшолжо бэшэхээ болихо ёhотой гэhэнтэйнь hаналаа нэгэдэхэ байнаб: буряад, Улаан-Үдэ, Хяагта, Худари, Байгал, Хүдэри, Борьёо, Хурамхаан, Хэрэн гэхэ мэтэ.

Саашань хүн гэhэн үгэ хубилхадаа удаан **үү**-тэй боложо, **хүүниие, хүүндэ, хүүнэй, хүүнтэй, хүүнhээ** гэхэ мэтэ болодог гэнэ. Энэнь гансал хоёр-гурбан аймагта хэлэгдэдэг диалектизмые бүхы бурят зондо баадхалга болохо байна. Мүн тэрэшэлэн хэлэн дотор байhан «ангаха, онгохо» гэжэ ондо ондоо удхатай («ангаха»—умдаа хүрэхэ, юумэ уухаа hанаха, «онгохо»—наранда үнгэ зүhөө хубилгаха) хоёр үгын байтар, түргэн **у** абяа хэлэдэггүй, тэрэнэй орондо түргэн **о** хэлэдэг (оhон, онохо, ходог, боргооhон) зарим үсөөн нютагайхинай дура зоригоор «онгохо» гэhэн нэгэ үгыень хаяжархёод, тад ондоо удхатай «ангаха» гэжэ үгэ хэрэглэдэг болоhон байнабди.

Саашань, зарим нэгэн ойлгосонуудые бурят, ород, интернациональна үгэнүүдээр ямаршье ядабари, хазагайруулгагүйгөөр тэмдэглээд байhан аад, гэнтэ байтараа урдань гансал ламануудай хэрэглэдэг байhан жаргон болохо түбэд гү, али энэдхэг үгэнүүдые (литэ, боти, жама, үргөө, зиндаа, бараалхаха, замбуулин г.м.) хэрэглэдэг болохые нүхэр Цыдендамбаев идхана. Хэрбээ «а» гэбэл, «б» гэхэ хэрэгтэй бшуу. Тиигэбэл «зоог, манжа, ларжаа, дамжаа, нирба г.м.» үгэнүүдтэ үүдэ нээжэ үгэхэ болохобди. Энээнhээ ямар үрэ гараха юм? Иигэжэ арай болохогүй ха даа.

Энээнhээ урагша манай эрдэмтэд, тэрэ тоодо нүхэр Цыдендамбаевшье, элидхэлнүүд болон статьянууд соогоо «зүблэл (совет), зүблэлтэ (советскэ), хубисхал (революци)» г.м. политическэ терминүүдые оршуулхые огтолон буруушаадаг байhан аад, мүнөө гэнтэ «hомоной (юундэ hомоной) зүблэл, зүблэлтэ засаг, Октябриин хубисхал» гэжэ байжа хэлэхэ, бэшэхэдэ болохо шэнгеэр нүхэр Цыдендамбаев бэшэнэ. Тиигэбэл «эб хамта нам, ниигэм журам» г.м. үгэнүүд хойноhоонь дахалдашаха бэшэ юм гү? Иигэжэ гэдэргэ hөөргөө урбалдаха, эрьелдэхэдэ зохидгүй байна.

Саашань, ород хэлэнhээ абтаhан үгын, тусхайлан хэлэбэл **у** дээрэ сохилтотой үгын, hүүлэй сохилтогүй аялганиие, тэрээндэ залгагдаhан аффиксын аялганиие **а**-гай hубарилай ёhоор бэшэхэдэ, илангаяа үгүүлхэдэ таарамжагүй байдаг. Юундэб гэхэдэ, ород хэлэнэй **у** аялган бурят хэлэнэй **у** аялганда тон адли бэшэ, **у ү** хоёрой хоорондо мэтэ байдаг. Тиимэhээ, **у** дээрэ сохилтотой абтаhан үгын hүүлэй сохилтогүй аялганиие, тэрээндэ залгагдаhан аффиксын аялганиие **ю** дээрэ сохилтотой абтаhан үгынхидэ адляар бурядшалан, ручкэ, булкэ, Дусиhээ, Иркутскээр, культурэ, дубэй, клубhээ, клумбэтэй г.м. бэшэбэл, таарамжатай болохо байна.

Энэ мэтын хүсэд шиидхэгдээгүй балар зүйлнүүд бурят-монгол хэлэ бэшэгтэ яhала олон байдаг. Тиимэhээ, Бурят-Монголой соёлые шэнжэлдэг институт, тэрэнэй хэлэ бэшэгэй хэлтэс ойрын сагта эршэмтэй эрид хэмжээ абажа, энэ хэрэгые нэгэ мүртэнь оруулхын тула оролдолго гаргаха ялгатай.

Д. Дугар-Жабон.



Японой хүн зоной олонхидынь … бүүдээ яслида үгэхэ аргагүйдэнэ. … байhан яслинуудынь түхеэрэлгэнүү… ехэ дутамаг байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Токиодохи үхибү… яслинуудта 7 үхибүүн нэгэ ор… унтажа байна. **ТАСС-эй фотохро…**

Һунгалтын урда тээ нү… Н. С. Хрущевой хэлэhэн … тухай хилын саана иигэ… бэшэнэ

Һунгалтын урда тээ нүхэр Н. … Хрущевой хэлэhэн үгэ тухай х… саанахи газетэ, журналнууд д… рэнгыгээр бэшэнэ.

ХИТАД

Хитадта гарадаг ехэ ехэ га… нүүд нүхэр Н. С. Хрущевой хэл… үгые хуряангыгаар толилоо. «Ж… миньжибао» газетэ Хрущевой … hэн үгэ тухай иигэжэ бэшэнэ: … ветскэ Союз доторхи арадай … хын хүгжэлтэ тухай, уласхоор… байдал тухай нүхэр Н. С. Хрущ… хэлэhэн үгэ соо Советскэ Со… түйлаhан угаа ехэ амжалта х… лагдана. Элдэб гүрэнүүдтэй э… гээр ажаhууха гэhэн Сов… Союзай хүсэл эрмэлзэлгэнь Н… Хрущевой үгэ дотор мүн лэ … дэнхэй. Уласхоорондын түгшүү… тэ байдалые hуларуулха ас… лые шиидхэлгэдэ США-гэй hаа… дэг тухайнь үгэ соонь заагдана…

КОРЕЙ

Москва городой hунгуулин… лининска округой hунгагш… суглаан дээрэ нүхэр Н. С. … щевой хэлэhэн үгые К… олониитэ hонирхон уншаа. … дон Синмун» гэжэ газетэ … Хрущевой хэлэhэн үгые марты… да бултыень толилhон байна. … Хрущевой хэлэhэн үгэ Пхень… эгээн ехэ радиостанцяар дам… лагдаа.

АРГЕНТИНА

Аргентинын газетэнүүд КП… ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь … Хрущевой Москва городой hу… лиин Калининска округой hунга… дай урда хэлэhэн үгэдэ ехэ ан… хандуулна. Гүрэнэй хүтэлбэр… шэдэй зүблөөе зарлаха угаа … ла байhан тухай Н. С. Хру… зааhые газетэнүүд онсолон т… лээ.

АНГЛИ

Лондондо гарадаг «Дейли … кер», «Ньюс Кроникл», «Дейли … леграф Энд Морнинг Пост», «… Мейл», мүн бусадшье газет… hунгагшадай урда нүхэр Н. С. … щевой үгэ хэлэhэн тухай дэл… гыгээр мэдээсэбэ.

США-гэй гүрэнэй департаментын мэдүү…

ВАШИНГТОН, мартын … (ТАСС). Замбуулинай дайдые … гэй зорилгоор хэрэглэлгые х… хариин гүрэнүүдтэхи сэрэгэй … нуудые үгы болгохо, замбуу… дайдые шэнжэлхын тула ул… рондын харилсаа байгуулха … Советскэ правительствын дура… нуудые тодорхойгоор мэдээ… США-гэй гүрэнэй департаме… саа.

Советскэ Союзай эдэ дура… нууд наринаар шэнжэлэн хара… юм гэжэ гүрэнэй департамент… лөөлэгшэ хэблэлэй түлөөлэг… мэдүүлээ.

Советскэ правительствы… шэнэ үүсхэл

ПЕКИН, мартын 16. (ТАСС)… ветскэ правительствын шэнэ … хал тухай мэдээсэлые Хитада… ехэ газетэнүүд эли газарта то…

«Замбуулинай дайдые сэрэг… рилгоор хэрэглэлгые хорихо, … гүрэнүүдтэхи сэрэгэй база… үгы болгохо, замбуулинай д… шэнжэлхын тула уласхоорондын … рилсаанай органиие ООН-эй … гэдэ байгуулха тухай Советскэ … вительствын дурадхал угаа са… хашанартай байна» гэжэ … миньжибао» газетэ заана.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ…

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00685. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. №